ՏԵՏՐԱԿ ՈՐ ԿՈՉԻ
ՆՇԱՒԱԿ

Վասն կառավարելոյ ինչս Որբոց առանց կտակ ննջեցելոց

'Ի հայրապետութեան Տեառն Սրբազան Ղուկասու ամ Հայոց կաթուղիկոսի 'ի Վաղարշապատ:

'Ի թագաւորութեան Տեառն Երկրորդ Հերակլիոսի Բագրատոն ու 'ի Թիֆլիս:

Ցամի տեառն փրկչին մերոյ Քի 1783:

'Ի թուականութեան Հայոց 1232:
'Ի Հնդիկս 'ի Մայրաքաղաքն Մադրաս:

'Ի Տպարանի Յակոբայ Շահամիրեանց կոչեցելոյ

Հ-1/6 3937

Նախերգանք առ Ընթերցօղսն:

Որպէս հաւատացեալեմք Աւանդութիւնն Սրբոյ եկեղեցւոյն Ք̄ի զի ոչ երբեք յուսահատիլ 'ի ողորմութենէ Տ̄ն այսպէս հաստատուն կալ պարտիմք 'ի հաւատս եւ յոյս մեր առ Տ̄ր Արարիչն մեր. որ թէպէտ եթէ 'ի պատճառէ որոց մեղացմերոց եթէ 'ի ծուլութենէ եւ անմիաբանութենէ եւ անձնապանդութենէ եւ սիրելութենէ եւայլն, ցրուեցաք 'ի սեբհական յաշխարհէ մերմէ եւ պանդխտեցաք 'ի զանազան տարր յաշխարհ ա̄պ փոքրիկ յոտս յազգէն մերմէ որ 'ի աստ, այլ գոհանալով 'ի Տ̄նէ առեմ որ այս փոքրիկ յոտս յազգէն հայոց բնակեալ 'ի յայս քաղաք Մատրաս Շնորհօք եւ ողորմութ̄բ Տ̄ն յա̄յ եբարեպէս խաղաղութ̄ն յիշխանաց քաղաքիս ա̄նիմչ Պատիւ ազատութեն յազգին մերոյ եբարեպէս վարիւք կեանս եւ ազատապէս Պաշտմամբ ամենասուրբ յանուն Տ̄ննշանաւ Սրբոյ խաչին որ հովանի եւ պահապան մեզ եւ պարծանք յազգին զի ցայկ եւ ցերեկ փայլէ 'ի գլուխս բարձրաբերձ կաթուղիկէ եւ առաքելական Ս̄բ Եկեղեցւոյ մերոյ, Հայոց որ 'ի աստ, որում Շառաւիղեալ 'ի քարոզութ̄բ Սրբազանից մերոյ Նոյին առաքելեալ քահանայիւք կատարի ա̄ծ խորհուրդ Ս̄բ Եկեղեցւոյ 'ի վերայ մեր եւ ա̄մ հաւատացելոց 'ի Ք̄ս ըստ յա̄մ
մատութեն Հայաստանեաց Ս̄բ Եկեղեցւոյ

Այլ հարկ 'ի վերայ մեզ կայ թողուլ բոլորովին կարճահայեացութիւնն ռամկօրէն հոգացողութեն, եթէ խորհրդով բանիւ եւ գործով եւ մի երբեք մոռանալ նախ յազգն եւյաշխարհն մեր եւ միոք 'ի աշխատելն իւր օգտաւորել 'ի սիրտս իւր վասն մխիթարութեն միանակ անձին իւրոյ, եւ մի ոք յուսահատ լինիլ 'ի պատճառէ Պանդխտութենէ թէ վասն ում աշխատ արարից եթէ ոչ յոյս ձեռնհաստատուն պահել հայ...ոի յազգ ձեր-

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

լինիլ և ժառանգորդ Հայաստանեայց քանզի ոչ երբէք պակ-
ասի որդիք Հայոց ՚ի տանէ, և ոչ ՚ի տարր յաշխարհէ, և մեք
խտրեսցի եզանազանեսցի որպէս ամն Հայոց ՚ի Միութենէ և
ժառանգորդութենէ իւրմէ նայ ոք իցէ մնալ անձամբ առն
Հարուստ զինչ և այժմն առնուլ զՀայաստանեայց Հայոց ևարկա
նելոտարաց, այսպէս Հարկաւորէ ձեզ զայսէլ և կարգադրել ժա
մանակս կենաց ձերոց ՚ի Միանդխտութենն զի ապառեղ վաստակի
գործոց ձեռաց ձերոց յԱնասցէ ժառանգութին յազգին ձերոյ
ևերկայնամիտ լինիլ ՚ի ժամ գրելոյ զկտակս ձեր վն բազմաշ-
խատվարիւք զամ աւուրս կենաց ձերոց աշխատութք զամ ինչս
ձեր զի մի Թաղեսցի ՚ի խորին գերեզման ա երամբ, այլ ապա
լերուք զի կարգադրեսցուք կարգ կառավարութե վն ամ ըն-
չիցորբոյ, Այրեաց, Տնանկաց, եառանց կորակ ննջեւելոյ զի
կալովք ասցէ յիշատակն եՀպարտութիւն անմոռանալ եան-
տերունչ պանդխտաց Հաստատուն վասն ժառանգորդաց յազ-
գին Հայոց զի որբք թէ Հասակս եթէ մանկահասակ դիւրա
եբարի վայելուչ կենօք վայելեսցեն զկեանս իւրեանց, եմի-
գուցէ Հարկաւորեսցեն խնդրել Շնորհ եղորմութին ՚ի յայլա
զգէ, եկամ կրեսցեն թշուառութին ՚ի կեանս իւրեանց, նա-
եսբարիոք գիտէք տարբերութին ժամանակին յատկապէս ՚ի վր
գործոց մերոց վաճառականութենց, որերբեմն աջողակ եՀա
Հաբեր ևերբեմն ձախորդ եվնասակար եբազմիցս ՚ի մէնջ ե՚ի-
յազգէ մերմէ աշխատեցեալ, Հարստացեալ, եանկարգապէս
Թողեալ ստացուածս իւրեանց որյետ վախճանի կենաց իւրոց
իբր փոշի առաջի Հողմոյ ցրուեալ, վասնորոյ Հարկաւորէ ձեզ
ունիլ Սահման մի կարգադրութեն կառավարելոյ տուրս, ողոր-
ութինս, յիշատակս եստացուածկս առանց կտակ ննջեցելոց թէ
պէտ բարւոք գիտեմ զի ոչ գոյ մեզ գաւազան իշխանութեան
եոչ անխախտելի Սահման յօրինաց Հայոց, այլ տեսանելով
Բարեկարգութին յիշխանաց քաղաքիս որ ՚ի Թիֆլիսնս ամ բա-
րեգործաց Համանին, եոչ երբէք արգելեն ոչ ոք յազգի-

բա

բարեպէս վարուք առաջանայ, ուրեմն յոյժ հայրկաւորէ մեզ ունիլ Սահման կառավարելոյ վասն Ուստերաց Դստերաց և ա՟մ ըստացվածոց մերոց և յատկապէս որբք նահանգաց մեր գի կալով ծնասցէ Պատին յազգին Հայոց մինչև տ՟ր այց արասցէ և բավականասցէ յապաշխարանս մեր պանդխտութեան և յարուսցէ տ՟ր կառավարիչ յաշխարհին մերոյ զի ծնացորդքն 'ի մէջ ընծութե՟ ելցեն 'ի պանդխտութենէ առ գիրկս, գորովագութ մօրն իւրեանց յԱրարատ յաշխարհ (և մի կարի լըել բերանիմ ասել Երանի և բազմիցս երանի աչանցն յայնոցունց որում գտանիցին այն Ոսկեգոծ ժամանակն երջանկութեն) այլարդ փոքրիկ Շարս կարգադրութեց ո՟պ ոչ ոք մասամբ կարէ լինիլ ընդդէմ Թագաւորի, յիշխանի, Եկեղեցւոյ, Քահանայի և հասարակ ժողովրդոյ, եթէ ոչ յատկապէս բարութին հասարակաց ուրեմն հայրկաւորէ մեզ սիրով ընդունիլ և յառաջանալ 'ի գործ և տ՟ր ձեզ և մեզ Օգնական Ամէն:

Կարգադրութիւն Մադրասիս Հայոց վասն կառավարելոյ ինչս որբոց եւ առանց կտակ ՚ննջեցելոց:

Հատոր Առաջին:

Որով յետեւ ՚ի միջի յազգէն Հայոց աստ բնակողաց-
ոչ գտանի յատկապէս հաստատութիւն եթէ աստ
բնակելոյ եւ կամ յորդոց որդի ժառանգորդ ՚իվերայ-
Որոց դաւառի եւհաստատուն իրացունելոյ, ուրեմն պարտ է
մեզ ունիլ ամ երից ամաց մի անգամ ՚ի միջի յամահաւասար
ժողովրդոց հայոց ընտրեցեալ երիս կառավարիչս այսինքն
առաջին, երկրորդ, երրորդ, եւմիաբան արքա տէր ընչից
եւՊատուոյ, եւընդհանրական յազգէն Հայոց եւԴիւանութեն-

Հայաս

Հայաստանեայց Սբ Եկեղեցւոյ վասն կառավարելոյ բանն Որ
բոց, Տնանկաց, և առանց կտակ ննջեցելոց, և նուիրանաց
ողորմութեանց և այլն, մի ում 'ի երից կառավարչաց այսինքն
առաջին պիտոէ լինիլ երից փոխան Մադրասու Հայոց Սբ
Եկեղեցւոյն, երկրորդն տեղակալն և երրորդն Օգնական, և ամ
երից ամայամի անգամ յանէլ առաջինն 'ի Պաշտօնէ կառավար
ութենէ և երից փոխանութենէ մուծանել տեղինորայ տեղա
կալն նորայ և ընտրել ում նոր, վասն տեղի երրորդ կառավարչի
, և Պատուէր Պաշտօնատարութեան վասն կառավարութեան նո-
ցայ Պարտէ ելանել ըստ կամաց և հաճոյից բոլոր յազգէն բն
ակողաց Մադրասու, Հայոց ձեռնագրեալ զի ելցէն 'ի գործ:

(Բ)

Օրինակ Պաշտօնատարութեան կառավարչաց:

Խուխտ ընդունելութեան յազգին Հայոց բնակողաց 'ի յայս քաղա
քի մադրասու վն կառավարութեան սանդղին որբոց և տնան-
կաց և ընչից առանց կտակ ննջեցելոց և խոստմանց և ողորմու-
թեց և երից փոխանութե մադրասու Հայոց Սբ եկեղեցւոյ և-
պատուէր առ պատուելի կառավարիչն մեր պ՟նոց . . . եղև
'ի մէնջ 'ի գաւիթն սրբոյ եկեղեցւոյ մերոյ մադրասու դեկտ
եմբերի Ամսոյ 31 . Յամի Տն փրկչին մերոյ Քի 1783..

Ներքոյ ձեռնագրողք յազգէն Հայոց աստ բնակողաց միաբան
ընդունեցինք ընտրեցինք 'ի միջէ մերմէ երիս Պատուելի անձ-
ինք այսինքն. . . . . . և Հաստատեցաք նո
ցայ կառավարիչ 'ի վերայ բանին առանց կտակ ննջեցելոց և գո-
րծոյն որբոց և տվաք իշխանութիւն նոցայ կալ և տալ կառա-
վարիչ երիս ամսա ժամանակս յառաջինն 'ի նոցանէ այսինքն
. . . . . . և ս երից փոխան մադրասու Հայոց
Սբ եկեղեցւոյն զի առանց վարձու, և անկեղծութեան կառա-
վար

վարեսցեն գործ որբոց առանց կտակ ննջեցելոց տնանկաց-
մերոց ըստ յամեմատութեն կարգադրութեն մերոյ մինչե-
երիս ամս եւրոք Պատուհմունք և հարկաւորութինք որար-
տաքոյ մերոց կարգադրութենց հանդիպեսցի ժողով մի հա-
սարակ յազգին Մադրասիս հայոց արասցեն և ըստանայցեն 'ի ժո
ղովրդենէ յատկապէս, Պատւէր նոյնպէս յառաջասցեն 'ի գործ
գա̄մ՝ զոր ինչ մերոյ կառավարչաց խորհրդիւ բանիւ և գործով
ըստ յամեմատութեն մերոյ կարգադրութենց 'ի յայս պաշտօնի
առնելն իբրև մեք միաբան ներքոյ ձեռնադրօղքս կըլինեմք
արարեալ, և որոք գործ արտաքոյ կարգադրութեն նյատկա-
պէս ընդդէմ հասարակաց Պատուիրանի գործեսցեալ, անձն-
աւորութինք և ըստ այսմ ածին կառավարչաց որբոց մերոց պար
տէ հատուցումն առնել որբոց և տնանկաց մերոց, այսպէս
ձեռնադրեցաք 'ի յայսմ ներկայ եղեալ ժողովուրդք հայոց
'ի . . . երրդ ժողովն և ա̄ք Օգնական մեզ ամէն:

Դ.

Ըմենայն Դեկտեմբերի 31: Պարտեմք բոլոր ժողովուրդքս
մադրասիս հայոց հաւաքվիլ 'ի գաւիթս Ս̄բ եկեղեցւոյ մեր-
ոյ առ 'ի տեսչութին բանին և գործին ելևմտին յասու լինիլ
և ա̄մ արարմունս կառավարչաց մերոց (բայց նոքայ որ իցեն
տկար նյատկապէս ներքոյ հարկի) նաև պարտիմք 'ի թիկ-
ունս կառավարչաց որբոց մերոց հասանիլ 'ի յորում ժամու որ
կառավարինչքն որբոց մերոց հրաւիրեսցեն մեզ 'ի խորհուրդ և
ով ոք խմէնջ մեր հանդկնեսցի, և ծուլանասցէ յերևելոյ 'ի ժա
մանիր ժամէ 'ի մէջ ժողովուն նա ինքն իսկոյն ընդոնելի զին
քն արար ա̄մ խորհուրդ և գործ ժողովոյն յայնմիկ որում յինքն
ոչ եկաց 'ի գիջի նոցայ:

Օրինակ հրաւիրելոյ ժողովրդոց 'ի ժողով:
Պատուելի յազգ Հայոց որք 'ի Մադրասս բնակեալք

Խոնարհաբար ազդ ձեզ առնեմ զի այսօր իբր 27: Դեկտեմբերի ամսոյ որ մերձ 'ի լրումն տարոյս հրաւիրեմ ձեզ 'ի գաւիթն Սբ Եկեղեցւոյ Մադրասիս Հայոց կատարելոյ 'ի երկրորդ յօրէն կարգադրութե Մադրասիս որբոց իրաց, վասնորոյ պարտէ ձեզ հասանիլ 'ի խումբ . . . Երրորդ ժողովն 'ի գաւիթն Սբ Եկեղեցւոյ մերոյ, յամսեանն 31: Դեկտեմբերի 'ի թուին մերոյ փրկչին Քի 1783: յերեկոյեան 6: ժամին և

տէր ձեզ Օգնական Ամն

Եղև մադրասումն Դեկտեմբերի 27: Թւին 1783.

Ձեր հրամանոց պաշտօնատարք

. . . .

. . . .

. . . .

Օրինակ հրաւիրելոյ առ 'ի խորհուրդ:
Պատուելի ազգ Հայոց որք 'ի Մադրասս բնակեալք.

Յայտնի լինի ձեզ որէկն և ճհաս 'ի վր գործոյ մերոյ և կառավարութե̅նց քանին որբոց հայցուն արանց արտաքոյ կանոնի մերոյ և հարկ 'ի վր մերկայ Պատասխանելոյ և կատար հասուցանելոյ ընդդէմ հայցուածողաց, վասնորոյ հրաւիրեմք ձեզ հասանիլ 'ի թիկաւնս մեր Օգնականութե̅ն յուլիսի ամսեան 8. 'ի գաւիթս Սբ Եկեղեցւոյ մերոյ Հայոց, ըստ սահմանին 1. և 3: հաւատոյ յօրէնս և տալ յանկապէս Պատուէր մեզ զինչ առնելոյ:

Եղև մադրասումն մայիսի ամսի.
Յամի տն փրկչին մերոյ Քի 1783:

Ձեր Հրամանոց պաշտօնատարք

. . . .

Առաջին

Դ

Առաջին Դեկտեմբերի 31 'ի միջի ժողովեալ արանց ընտրողու-
թե՛ հասարակ ժողովրդոց Նշանաւորեցուք եւթն անձինս յա-
զգէն Հայոց եւ Դրաւանութե՛ն Հայաստանեայց Սբ Եկեղեցւոյ
եւ տէր Պաւղոյ եւընչից եւ'ի վերայ սոցայ վիճակս յանեցուք
միննէրիցփոխան Առաջին կառավարիչ միւսն երկրորդ կառա
վարիչ ում որ ելցէ վիճակ նորայ տայցեն պատուէր պաշտօ
նատարութենն կառավարութեն, եւյապա ամ Դեկտեմբերի-
ամսոյ 31 : 'ի միջի ժողովեալ արանց ընտրողութե՛ն հասարակ
ժողովրդոց Նշանաւորեսցէն միմեայն երիսանձինս սեհրբաակն
յազգէն Հայոց եւ Դրաւանութե՛ն Հայաստանեայց Սբ Եկեղե-
ցւոյ տէր պաւղոյ եւընչից, եւ'ի վերայ սոցայ վիճակս յանե-
ցէն միմեայն մինն որում որ ելանէ վիճակ երրորդ կառավա-
րիչ Նմա տայցէն պատուէր պաշտօնի երրորդ կառավարութեն
որ ընթանայ 'ի գործ ամ հատոր 1 : եւ 3 : յօրէնս :

Ե

Քահանայք Մադրասիս Հայոց վիճակի եւյատկապէս աղօ-
թող վասն մեր պարտէ մեզ ընդունիլ յայնմանէ որ Նամակօք
Օրհնութեն եւ իրս սրբակրօն Եպիսկոպոսէ Առաջնորդէ Նոր
Ջուղայոյ գայցէ առ մեզ, 'ի միջի այսպիսի եկեալ քահանայ-
ից յերից ամսոց մրանգամ դեկտեմբերի 31 : 'ի միջի ժողովի ըն-
տրել պարտէմք մինն Առաջերէց եւտայցուք Նմայ Պատուէր
կառավարութենն երիս ամաւ ժամանակաւ ոչ վն գործի Եկե-
ղեցականաց եւ Սրբութեն եթէ ոչ կառավարելոյ մեզ բնակո-
ղացս Մադրասիս Հայոց քաղաքավարութե՛ եւյեղութե՛ եւ վասն
ամ գործ Եկեղեցականաց, փակեցաք բերան եւ աչս եւ ամ զօ-
րութին բնութենն մերոյ որ ոչ ոք 'ի մէնջ յիշխեսցի ոչ խորհր-
դով եւոչ գործով խառնիլ ընդ գործս սրբութեան Եկեղեց-
ւոյ բայց հնազանդիլ առաջն որդ մերոյ եւ պահել

պատիւ

պատիւս քահանայից եւ պաշտել ամենազօր Ած միայն ըստ աւանդութեն հայաստանեայց Սբ եկեղեցւոյ:

:Օրինակ Պատուիրանի վան Աւագերէցի:

Զ

Ամենայն Քահանայ կղերիկոս Սարկաւագ Ժամկոչ 'ի վիճակի մերոյ պարտէ հաստատուն կալ 'ի միտս զի պարտէ 'ի նմայ պահել անձն իւր մաքուր հեզ եւ խոնարհ յատկապէս ի ժամադրելոյ աւագին որբոյ սեղանի անձամբ երկիւղածութբ ընթեռնուլն, հանդարտ բեմասացութբ, ձայն երգոյ մեղմ եհանդարտութբ, մինչ 'ի նոյանէ համարձակեսցի շարժման եւ ձքեսցի ձեռն ձգութբ հարկանելով ամէք առաջի որբոյ սեղանի, եւ ձեռս քահանայից արգելեալ իցէ խառնիլ 'ի գործ յաշխարհականաց ոչ կտակակատարութբ եւ ոչ փոխանորդութբ եւ ոչ երաշխաւորութբ, եւ եթէ գուցէ գտանիցի ոչ ունիցի կարողութիւն 'ի մէնջ մեր 'ի ներքարձելոյ 'ի վերայ յայսմ մտածութեն հաճեցայք զի սրբակրօն տէր . . . . քն ընիցի Աւագերէց Մադրասիս Հայոց երիս ամաւ ժամանակաւ:

Է

Որպէս հաւատացեալեմք եւ արդ հաստատունիմք եւ ճանաչեմք երանելի եւ երջանիկ Սրբազան Տն Ղուկաս Տմ Հայոց կաթուղիկոս եւ յետ նորայ ամենայն որ յաջորդեսցէ Աթոռն Սրբազան առաքելոյն եւ եկեղեցւոյն վբի 'ի Հայաստան եւ 'ի Գաւառ Սբ Էջմիածին 'ի նմա միայն հնազանդեսցի Սբ Եկեղեցիս մեր Մադրասիս Հայոց որ 'ի նմանէ շառաւիղեալ վիճակ Մադրասիս Հայոց Սրբազան Արք Եպիսկոպոսի եւ Առաջնորդի

Սրբոյ

Սրբոյ Յովսեփայ յարեւմաթացւոյ վանքին ՚ի Նոր Ջուղայ:

Ը

Նուիրակն Սրբազան Հայրապետէ եՅՄ՟ Աթոռէ մերմէ Հայաստանեայց Նամակօք Օրհնութեն եՀնարհաց ըստ սովորութեանց Հայոց երից ամաց միանգամ գալստեամբ սիրով ընդունեսցուք, եւ իւրաքանչիւր ըստ կարեացմերոց նվէրս տացուք նմայ եւ նա կալով մնասցէ ընդ մեզ մինչեւ վեց ամիս ժամանակաւ (եթէ յինքն կամի) պարտիմք նմայ տալ բնակութիւն՝ ՚ի գաւիթս Սրբոյ Եկեղեցւոյ մաքուր խորան եւ ծախս նր ամսէն 60: ըռուփի, եւ վարձ նաեւ տանելոյ նմայ առ այլ յաշխարհ 100: ըռուփի, յետ վեց ամսեն եւ յաւելի քան զայս ոչինչ եւ եթէ նուիրակն որ ոք պատճառի կալով մնասցէ ընդ մեզ յաւելի քան զվեց ամիս պարտէ ինքնին հոգալ ծախս իւր:

Թ

Նուիրակն Աւագ Ջնորդին ջուղայոյ եւ ՚ի ՍՅՄ՟ Երուսաղիմա Թխաւոր Օրհնութ՟բ եւ գրով երից ամաց միանգամ գալստեամբ առ մեզ սիրով ընդունեսցուք եւ իւրաքանչիւրք ըստ կարեացմերոյ նուէրս տացուք նմայ եւ նա կալով մնասցէ ընդ մեզ մինչեւ երիս ամիս ժամանակաւ պարտիմք նոցայ տալ բնակութիւն ՚ի գաւիթս Սրբոյ Եկեղեցւոյ մերոյ եւ ծախս նոցայ ամս երեսուն ըռուփի ամսէն եւ վարձ նաեւ յանելոյ նոցայ ՚ի Մ.Նջ իւրաքանչ նուիրակի յիսուն ըռուփի յետ երիս ամիս ժամանակին եւ յաւելի քան զայս ոչինչ, եւ եթէ նուիրակքն որոք պատճառի կալով մնասցեն ընդ մեզ յավելի քան զերիս ամիս պարտին ինքնանք հոգալ զծախս իւրեանց:

Վանիցս վքահանայ որ առաջնորդէ մերմէ կոնտակաւ գայ-ցէ առ մեզ եթէ 'նոքայ բուսականաւոյէն տուրս Պատարա-գեցս յիշէնքս, Պաշտօնս, Աողորմութինս Ժողովրդոց բա-րիէ, և եթէ գուցէ ելանիցէ գանկատ վասն սպասաւութեան հարկաւորութեն նոցայ մեզ Պարտէ ընդունիլ մինչև երիս քահանայս վասն քահանայագործութեն Սբ Էկեղեցւոյ մե-րոյ, և տալ նոցայ բնակութին 'ի գաւիթս Սբ Էկեղեցւոյ և ամ ամսեան ծիւրաքանչիւր երեսուն ղռուփի վս հարկաւորութե ծախուց նորցայ այս մտածութք որ զոր ինչ պաշտօն, պա-տարագէց և ամ կերպում նուէրք Աողորմութ ինք որ ըստանայցեն 'ի ժողովրդենէ յանձնեսցեն 'ի կնդուկս որբոց մերոց ևմնա-ցորդ քահանայք կալ և կալ և ելանել 'ի մէնջ ազատապէս կամք ծուրեանց, լինիցի առանց ակնկալութենէ 'ի մէնջ ըս-տանալոյ, ինչ.

ԺԱ

'ի պատճառն պակաս լինելոյ կղերիկոս և Սարկաւագունս 'ի մէնջ երբեմն հարկաւոր լինի սպասաւոր Սբ Պատարագի եթէ Դպրութեն և եթէ Սբ Սեղանի սպասաւորութեն հրա-ւիրել յաշխարհականս այսպէս գործս համասցէ 'ի ձեռն Աւա-գերեցին որում ինքն կամի հրաւիրէ, և ում ոք որ հրաւ-իրէ պարտէ հնազանդիլ և մտանել 'ի սպասաւորութին յերկիւղիւ և ամօթխածութք և հնազանդ Աւագերէցի հրամանին Շա-բաթն աւուր մի

ԺԲ

'ի Սնդկէն որբոց հասուցանէն վարձ երկու ըսպասաւորի ծա-ռայելոյ որբոց եկեղեցոյն, մինն 'ի գաւիթս և ծառղկաւետոս և մի-ւսն մէջ Սբ Էկեղեցւու և վարձ նոցայ իւրաքանչ ամսին ամ սէն չորս ղռուփի

Հյաս

ԺԳ

Հաստատեսցուք ՚ի մէնջ մեր այս անուն այսինքն մնդուկն որբոց սաէ կաւհ եղստայեալցուք Մադրասիս ա͞մ Հայոց ոչ ամենեցուն ևամենեքեան տէր սմայ, Նոյնպէս ոչ ոք ունի այժմուս ՚ի մէնջ և ոչ ոք ժամանակի բնակող ոմն Մադրասիս Հայոց ինքնակալ ինքնակամ խորհրդիւ բանիւ և գործով կառավարութիւն յանել ոչինչ և ոչ միայնակ դրամ մի ՚ի սմանէ, եթէ ոչ ըստ կարգի կալուածութեան մերոյ Ներգործու ձեռամբ կառավարչաց ևերից փոխանի մերոյ Եւ ա͞մ զարդ Սրբոյ եկեղեցւոյ եթէ ոսկւոյ, երծաթի, պղնձի և այլննոյն գունակ վերաբերէ մադրասիս մերոյ Սբ եկեղեցւոյ ընդ հասութեբ կառավարչաց մերոց Նկառաւարութեան Աւագերէցին ոչ ոք ունի իշխանութիւն յանել ՚ի գաւթէ Սբ եկեղեցւոյ մերմէ և տալ այլոց, զի կալով հնացէ ՚ի վայելուած մադրասիս հայոց Սբ Եկեղեցւոյն առ ՚ի մխիթարութիւն մադրասիս

Հայոց

ԺԴ

Ամենայն զարդ Սբ Եկեղեցոյ հանձնեսցի համարաւ ՚ի ձեռս Աւագերէցին և ՚ի նմանէ ձեռնադրեալ ըստանեսցէ ռուսիդ որ ՚ի ժամ յանձնելոյ նմայ, աւագերէցութեանն ըստ յամեմատութեան ձեռնադրեալ ռուսիդին յետս դարձուցանէ նա ՚ի ձեռս Նոր աւագերէցին զա͞մ զոր ինչ եթէ գտցի պակաս եթէ յնացեալ եփթեալ անհարցանելի, այլ եթէ առանց պատճառի կորուսեալ պարտէ աւագերէցն հատուցանել տեղի նորայ գինն կորուսեալ իրաց, Եւ ա͞մ դեկտեմբերի 31. ՚ի միջի ժողովլի աւագերէցն պարտէ յայտնել տարէն մուտն նոր զարդի ևյնայեալ և կամ աւերեալ զարդն որ մտցէ ՚ի համարն

առաջնոյ

ԺԵ

Ամենայն Դրամ որ այժմ կայ 'ի սնդուկս որբոց մերոց եթէ ողորմութեն եթէ յիշատակի եթէ կտակաց եթէ դպրատան Շինութենց եթէ արհեստի ուսմանց եւայլն բոլորն իւրաքանչիւր կարգի եւ նման քաթում համարս պահեսցին որ ծանիցուք տեարք նպատճառք դրամոց եւներգործութեին յիշատակաց եւողորմութենց այլ, զամ դրամն եպրաւականս եթուխտս պարտուց բոլորն պարտէ լինել 'ի մինջի մոյ եկամ երկու երկաթէ սնդկի փակեալ երկուս փականօք մի 'ի երկուց բանալեացս մնայ ընդ Երեցփոխան եւ առաջին կառավարիչն միւս բանալիքն ընդ երկրորդ կառավարչն սնդուկն 'ի զաւիթս Սրբոյ Եկեղեցւոյ 'ի մէջ ամուր սենեկի, եւ աւագերէցն լըռելեան զգոյշ այս սնդուկս տեսանել աչօք իւրոք ամսաւուր միանգամ եթէ կայ սնդուկն ամբողջ եւեթէ որոք շարժմունք եզանազանութեւն սնդկին եւ եւ անէ Շտապի ազդարասցէ կառավարչաց եւ նշանաւոր արանց մաղբասխ Հայոց

ԺԶ

Տուաք արձակութին Աւագերէցին մերոյ որմեսցէ 'ի մէնջ ամ բնակողաց մաղբասխ Հայոց եւհրաւիրեսցէ ամենեցուն ցուցանել նմա միայն տեսչութիւ եւոչ ընթերցմամբ կտակագիրս իւրեանց , եւեթէոչ ունիցի աւագերէցն հանապազ յորդորեսցէ նմայ գրել եկամ գրել տալ, եւոլեք 'ի մէնջ յանդգնեսցի երբեք անգամ հրաւիրմանէ աւագերեցէն կտակս իւր գրելոյ աւագերէցն յայանի արասցէ 'ի մէջի ժողովին եւ միաբան յազգաւ ըստիպեսցեն նմա առնել կտակս իւր ըստ կամաց եւընդունելութեն առնողին բայց կտակակատարն մի լինիցի քահանայ եւ րաւագաւածկն իւր մի տացէ եկեղեցականաց

յաւելի

յաւելի քանթէ տասանորդն ըստացուածոց իւրոց, Մնացորդն տացէ ում որ յինքն կամի

ԺԷ.

Չորս բազոյն մասունք կտակին եթէ կտակատարութեան և կառավարութեն ինչն ննջեցելոյն ըստ նմանութեն օրինակի առնել արժանէ համառօտ խօսք և պատուէրք եղիցի կամս ննջեցելոյն վասն որ երբեմն 'ի պատճառէ ռամկորէն խօսից համառօտութենց գրգռէ կարք և տահման կառավարողաց և կտակակատարաց

Օրինակ կտակագրի Մադրասիս Հայոց

Անուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ

Կտակ յետ մահուան հաստատունէ ում հրամայէ Սրբազան Առաքեալն Պօղոս, Արդ այժմ ես Ստեփաննոս որդւոյ Սիմէօնի գեղջէն Մանազկերտու ազգաւ Հայ Մկրտեալ և հաւատացեալ 'ի Քս̃, իմ կամաւն, և իմ յօժարութբ̃ն, և իմ ըզգայարանօք առողջ կտակս արարի առաջի Աստուծոյ, և մաղկան որ յետ մահուան իմոյ հաստատուն լիցի այսինքն նախ ինձ կտակակատար կարգեցի երեց որդին իմ Զաքարիայ, եղբայրն իմ Նաւասարդ, և յատկապէս բարեկամն իմ միքայէլ որդ Պետրոսի, որ սոքա միաբան ինձ կտակակատար լինիցեն մինչև զորինչ 'ի յայսմ կտակիս յիշեցեալ կատար հաւանեսցեն, երկրորդ զամ զոր ինչ ստացուածկ իմ 'ի յերեսս երկրի, եթէ 'ի պաշխատանայ իմոց, և եթէ 'ի նախնեաց իմոց ինձ մնացեալ բոլորն հաւաքեն վաճառելոյն վաճառեն պահել

հելոյն գին գնեն զոր ինչ եւ որ քայն որ պ՟մ ինչս իմ բովանդակի 'ի նմանէ Նախ հատուցանեն ծախս թաղման իմոյ հասարակորէն երկրորդ հարկ եւմաքս յաւ ն բաժին տանն յիշխանաց , եւսպաս զ՟մ պարտս իմ ոյում ցուցանէ դաֆտարին իմ , Յետայորդ զոտ ըստացուածքն իմ ող 'ի վայրի...

Հատուցանեն բաժին հոգւոյ իմոյ մի քառասուն պատարագէցվան Թողութեան մեղաց իմոյ 20. դահեկան երծաթ , առնէ ս. Թոռն էջմիածին տասն դահեկաց երծաթ 'ի վանս սբ. կուսապետաց , եւ 10: դայեկան երծաթ , խոստովանահօրն իմոյ տէր կիրակոսի 5 : , դահեկան երծաթ եւ ուննն ողորմութեան
Հայոց 50: դայեկան երծաթ :

'ի ս՟մ ըստացվածկն իմն քանի որ լինիցի ս՟մ մի հարիւրին հինգ վարցս ընկալ են կատակատարքն իմ , եւ յաւելորդ Նեղութեան իւրեանց զոր կրեն 'ի վերայ բանին իմոյ տէր հատուցանէ Նոցայ վարցս իւրեանց 'ի հանդերձելումն :

Զ՟մ զորինչ Յետայորդք ըստացվածք իմ 'ի յերեւս երկրի եթէ տուն , եթէ այգի , ագարակ անտառ , խաշինք , անասունք , ոսկի , երծաթ , ակունք , եւզ՟մ զոր ինչ եւ որքայն որբովանդակի , յամահաւասար տասն բաժին արասցեն եւ յանձնեսցեն եւ իս որդաց եւ եղկուս դստերաց իմոյ եւ կնոջ իմոյ , այս մասծութե զի Զաքարիայ եւ Մաղաքիայ եւ Աթանես որդիք իմ եւ դստերքն իմ ըստ իւրաքանչ ոք ֆի ոՃն մին բաժին եւ կին իմ՟ց բաժին այսպէս բաժանելով ամենեցուն բաժին յանձնեսցեն իւրաքանչիւր տերաց եւ նոքայ ըստանասցեն իբր ժառանգութեան իւրեանց վայելեսցեն ըստ կամաց եւ ըստ հաճոյից
: իւրեանց :

Գոհանամ զքեն տէր որ ետուր ինձ այս ժամանակս քարի

որ

որ հաստատեսցի ՚ի միտս իմ յետին կարծիս սրտի իմոյ որում գրեցի ՚ի վեր և արարեր զիս արժանի որդիս ծնանել վասն-քեզ միայնում, պաշտելու, այլ այժմ աղաչեմ զքեզ տէր-քաւեա զմեղս յանցանաց ՚իմոց, և պահեա հոգի և մարմին իմ անարատ մինչև ՚ի Օր մահուան, իմոյ և յետ ելանելոյ աստի ՚ի մարմինէ ընկալ զհոգի իմ ՚ի տեղի ցանկալի տեսութեան ար-արչիս իմոյ, և արա արժանի ՚ի լաւէսս որ հոմանէլ մտա-նել ՚ի կեանս յաւիտենականս ամէն: գրեցաւ ՚ի փէտոյն յեղ-վարթ յայսմ աւուր 15: Սեպտեմբերի ամսոյ Յամի տ̃ն մերոյ ք̃ի 1783:

Ստեփան որդոյ Սիմէոնի:

Վկայեմք որ ձեռնադրեաց և կնքեաց:
Մարտիրոս որդոյ Փիլիպոսի:
Սարգիս որդոյ Վրթանէսի:

ԺԸ

Ով որ ՚ի մէնջ եթէ յազգէն Հայոց և եթէ յեթանոսաց մեր-տեցեալ ՚ի յեկեղեցիս մեր վախճանեսցի, իսկոյն երից փոխանն և կառավարիչքն որբոց մերոյ մտցեն ՚ի տուն ննջեցելոյն առ ՚ի խնդիր տեսանել կտակայ գիրն ննջեցելոյն եթէ կայ թող-տացեն կտակակատարին առաջանալ ՚ի գործ ննջեցելոյն եթէ ոչ, նոյն ժամայն կնքեսցեն զա̃մ կահ և րստացուածք ննջե-ցելոյն և դիցեն պահապան ՚ի վ̃ր ընչից նորայ մինչև թաղե-սցի, մարմին ննջեցելոյն ՚ի գերեզման, և անյապաղ եկեսցեն երիս կառավարիչս ընդ երիս այլ նշանաւոր արամբ որ ՚ի մէնջ և յա-զգէ մերմէ ՚ի Մադրասս ՚ի տուն ննջեցելոյն և համարաւ ան-ցուցանեն զամենայն ինչս որ գտանի ՚ի տանն ննջեցելոյն եթէ արժանաւոր, և եթէ անարժան, և ձեռնադրեսցեն համարն-ընչից և պահեսցեն ինչս ապահով տեղի և միջոց մինչև 40:

աւ-

աւուր ժամանակի հոլովակաւոր վաճառեսցեն ստացուածքն նորա յաւ գնողաց, և հաւաքեսցեն դրամս քանի որ լինի մուծանեն 'ի սնդուկն որբոց մերոց, և համարն վաճառեալ իրաց ձեռնադրեսցեն կառավարիչքն հանդերձ երիս նշանաւոր արամբ որ ընդ կառավարիչքն եղին 'ի այսպիսի գործ:

ԺԹ.

Եթէ առանց կտակ ննջեցեալն իւր այր նշանաւոր և տէր ընչից, և կամ յամապատասխան այլոց և կամ բազմաց, երիցփոխանն մեր տացէ տեղակալ և օգնականն իւր երաշխաւոր 'ի դրանն Դատաստանի քաղաքիս, յանձնէ թուխտ ադմինիստրադուռութեն այսինքն կարողութիւն գործ ածելոյ բանն ննջեցելոյն և ընթանայ 'ի գործ ըստ օրինօքն մեծ բրիտանիայուց որում պահպանէ մեզ բնակողաց աստ, և նոյն օրինօք կատար հատուցանէ զամ ինչս ննջեցելոյ, այլ եթէ ննջեցեալն ռամիկէ և տնանկ և աղքատ որ ոչ վայելէ ծախս ինչ առնել 'ի դրունս դատաստանի վասն յանելոյ հրաման, յայնժամ վաճառելով ինչս նորայ զոր ինչ ըստացի գին ընչից նորա կատարեսցի այսպէս:

Առաջին հատուցումն արարացեն վարձ դիոյ ննջեցելոյն թաղողին 'ի գերեզման. . . . . .

Երկրորդ հատուցումն հարկ և մաքսն պահպանչին իւրոյ

Երրորդ հատուցումն վարձ բնակութեն տան և ըսպասաւորաց նորայ . . . . :

Չորրորդ հատուցումն պարտս ննջեցելոյն. . . .

Յինգ երրորդ հատուցումն ծախս պաշտօնի քահանայից

Վեցերորդ հատուցումն ժառանգին ննջեցելոյն այսպէս .

Բոլոր ըստացվածոց կեան օրինօք ամուսնացեալ կընոջն, մնացորդ կեան որդոց և դստերաց համահաւասար բաժանմամբ .

Եթէ ոչ ունի կին և որդի և դստերս, հատուցանեն հօրն և

մօրն

մօրն եկամ որն որ լինի . . . . .
Եթէ ոչ ունի հատուցանէն եղբօր եւ քվէրն հաւասարապէս
Եթէ ոչ ունի եղբօր որդուն . . . . . .
Եթէ ոչ ունի հօր եղբօր . . . . . .
Եթէ ոչ ունի հօր եղբօր որդոյն . . . . .
Եթէ Թափոր ՚ի եօթն պորտ արնակցութէն ուրեմն մինչեւ . .
՚ի հինգ պորտ ազգականին
Եթէ Սաւս ոչ ունի մուծցէն ՚ինդուկս որբոց Վ. աան ու
բոց Մադրասին Հայոց

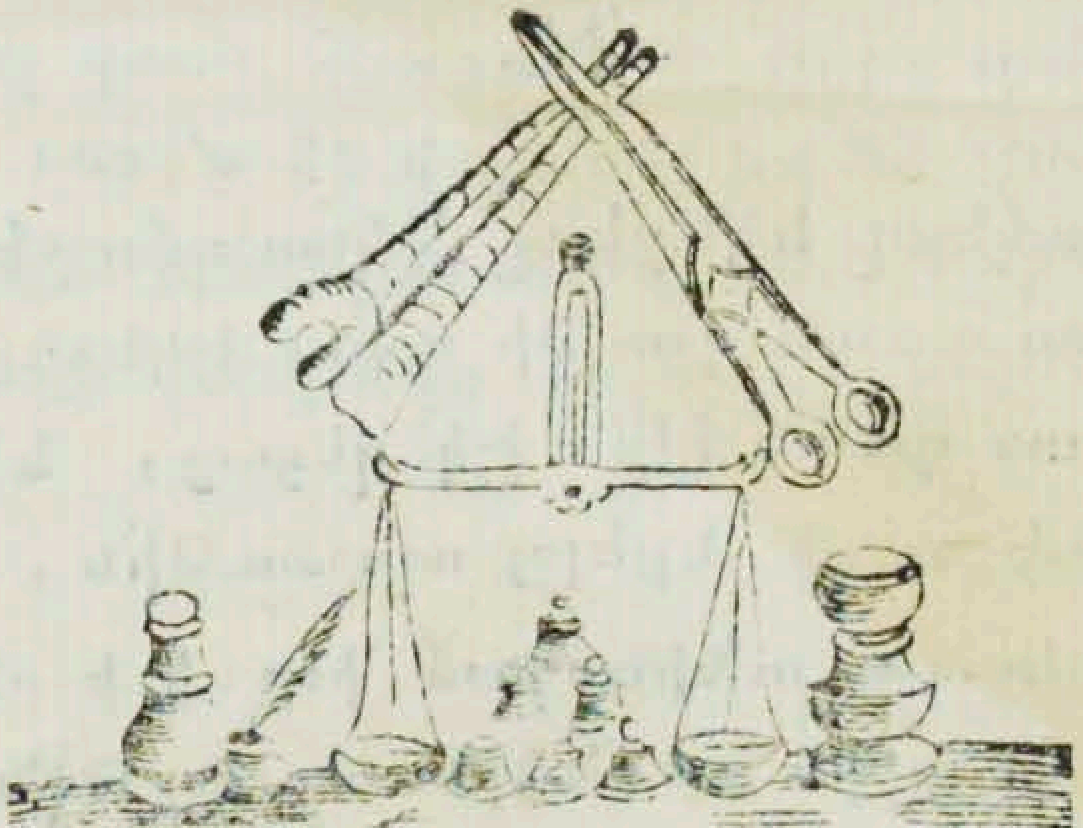

Ի

կառավարիչքն որբոց մերոց կարօղէն կտակակատար լինել միմեայն Մադրասիս Հայոց եւ Հեթանոսաց մեռեալոց ՚ի մեր Եկեղեցիս մեր, եւ ամ̄ բնակողք քաղաքիս յազգէն մերմէ, անդամութբն Հայաստանեայց ս̄բ Եկեղեցւոյ, կարօղէ կտակակատար առնել կառավարիչքն որբոց մերոց, այս իշխանութբն զի տուրս, ողորմութիւնս, եւ խոստմունս, իւրեանց կալով յի-ասցէ մեռեալ ՚ինդրուկս որբոց մինչեւ տեարք ընչից եղեն ՚ի խնդիր եւրատանայցէն, եւ զա̄մ զօր քայն դրամ որ յիմ̄ դնիցէն վասն որբոց, անանկայ, ողորմութենց, եւ այլն ոչ ունին իշխանութիւն հրամայելոյ ՚ի վերայ կառավարչաց որբոց եւ կտակապատարաց իւրեանց, այլ ՚ի սահմանս մերոց կարգադրութեանց եւ պատուէրն յիմ̄եցեալ դրամին ծնցի ամ̄ իւրաքանչիւր յիմ̄ողաց դրամոց նմանապէս վճարն որ տր մի արասցէ:

ԻԱ

Գանձանակ փակեալ եւ կնքեալ ՚ի կառավարչէ որբոց մերոց մխեսցէն ՚ի մուտս դրան գաւթի սրբոյ Եկեղեցւոյ, եւ գանձանակ մի ՚ի մուտս դրան Ս̄բ Եկեղեցւոյ, եւ ՚ի վերայ նոցա գծագրեսցէն սա է տեղի ձգելոյ ողորմութիւն, վասն աղքատաց, եւ ամենեքեան որ ունին ողորմ ՚ի սր. ի իւրեանց ըստ պատուիրանի Ն̄ն փրկչին առանձին ողորմութիւն ՚ի իւր ձգեսցեն ՚ի գանձանակս, եւ ամ̄ դեկտեմբերի 31. ՚ի միջի ժողովուն բանալով գանձանակն զոր ինչ որ գտցի մուծանեն ՚ի ինդրուկն որբոց մերոց համարաւ անցուցանելով:

Որ

ԻԲ

Որքայն դրամ որ հաւաքեսցի ՚ի սնդուկն որբոց մերոց եր-
կու ՚ի երից մասանց վաշխի տայեն 100՚ն տարեն 8: Ըախի
եւ մի ՚ի երեքս մասանց ՚ի վերայ նուէրոնց ասցեն շահն ըստ
արժանաւորութեննաւի եւ ճանապարհորդութեննն եթէ աւաք
եւ եթէ վաշխոյ տալն բոլորն երաշխաւորաւ, եւ եթէ տալ հար
կաւոր լնի պատուելի կումպանուն սմայ միայն առանց երա-
շխաւոր, եւ մինչեւ մի ՚ի հինգ մասանց դրամի, մն.ակին որ-
բոց մերոց, այլ այն որ այլոց եհասարակ ապանց եթէ աւաք
եւ եթէ վաշխի ոչ երբէք մի ումն յաւելի քանթէ երեք հա-
զար յուն, եւ երաշխաւորութիւնն ոչ ընդունելի այն որ յաւելի
քանթէ 3000: յուն երաշխաւորութիւն յանձնառնէ նաեւ
եթէ գտանիցի տուն, եխանութ, զի վաճառեսցեն, կառա-
վարիչք որբոց մերոց ՚ի մեջի ժողովի մերոյ ազգ առնեն եթէ
գտցի տուն արժանաւորութե 300: յունի մինչեւ 1200: յուն
հարկաւոր է գնել վասն որբոց, եթէ վարց տունն կարի լինել
յաւելի քանթէ 100՚ն 8: վաշխն, եզամ շահաւէտութիւնն
եթէ վարց տալեկսն գնեսցեն տանց եթէ վաշխ դրամոց շահ
աւաքի մտցի ՚ի սնդուկս որբոց վասն հասարակաց:

Օրինակ վաշխապարտի:

Յայտնի լիցի Ամենեցուն որ ես Միքայէլ որդոյ մկրտչի ջու-
ղայեցի կատարելապէս պարտականամ առ պրն Շահնազարին
Բովանդակն տուգանօք տասն երկու հազար դաեկան երծաթ
Յատուցումն Նորին լաւ և հաստատապէս առնելն առնոյն
Շահնազարին կամ իւր կտակակատարին ժառանգին և անուանե
լոյն պարտական որպէս իմ Անձն կտակակատարն ժառանգն և
անուանեալն, հաստատապէս վկայից ներկայութենում Ձեռ
դրի ՚ի յայսմ և կնքեցի Մադրասումն մարտի Ամսի տասն և մին
Յամի տեառն մին հազար եօթն հարիւր ութսուն և երեք 1783:

Միևնոյն վերոյ անուանեալ միքայէլս փոխ-
եմ առեալ ընդունեալեմ վերոյ անուանեալ պրն Շահնազարէն
Բոլոր ստուգապէս բովանդակն վեց հազար դայեկան երծաթ
Որընթանայ առ ՚ի վաշխի հարիւրին տարէն ութն որ հատու-
ցանեմ միևնոյն ժամուն որ պահանջէ

Այժմ դաշնադրութեանս այս պարտականու
թեանս այսպէսէ, որ եթէ վերոյ անուանեալ Միքայէլս կամ
իմ կտակակատարն ժառանգն և անուանեալն լաւ և հաս-
տատապէս հատուցումն առնեմ առ ասացեալ պրն Շահնա-
զարին կամ իւր կտակակատարին ժառանգին և անուանելոյն
բոլոր ըստուգապէս բովանդակն վեց հազար դայեկան եր-
ծաթն հանդերձ վաշխիւն որ վերաբերէ այսմ այնուհետիւ
այս տուգանագիրն անարժան կլինի և անկարող եթէ կատար-
ումն Սորայ անդրադարձն կլինի ամենայն կերպիւ արժանաւոր
կլինի և կարող: . . . .

Վկայեմ քոյ Ձեռնտրեայց . . . . .
Կնքեայց նյայձնեայց . . . .

Օրի

Օրինակ վճարոյ Պարտի

Յայտնի լինի ամենեցուն, որ որ ես դաւիթ որդոյ աճտամի մելրու վաճառականս . . . .
կատարելապէս պարտականեմ, առ պարոն պետրոս որդոյ բաստեփանոսի յեղվարթայ վաճառականին . . . .
Բովանդակն տուգանօքն չորս հազար դահեկան երծաթ հատուցումն նորին լաւ եւ հաստատապէս առնել՝ նոյն պարոն Պետրոսի, կամ իւր կտակակատարին, ժառանգին եւ անուանելոյն, պարտաւորեալ զիս անձն, կտակակատարն, ժառանգն եւ անուանեալն, յաւէտ վկայից ներկայութեան ում՚ իմոյս ձեռ գրի, եւ կնքեցի, Մադրասումս յայսմ աւուրս, օգոստոսի ամսոյ տասն եւ յինգ Յամի տեառն մերոյ փրկչին մեկ հազար եօթն հարիւր ութսուն եւ երեք 1783:

Մինչ նոյն վերոյ անուանեալ դաւիթս առեալ ընկալեալ եմ վերոյ անուանեալ պարոն Պետրոսէ բոլոր ըստ ուղղապէս բովանդակն, երկու հազար դահեկան երծաթ, որ ընթանայ առ՚ի Պատասխանի ՚ի վերայ բարինաւին, որ կոչի ս. ըր յոնան եւ նաւապետն է մելքիսեթեք, կալ եւ երանելն ՚ի յայսմ նաւահանգստարանէն Մադրասու առ ՚ի նաւահանգստարանն մանիլոյ, կալ եւ երանելն Մանիլոյ նաւահանգրստարանէն մինչեւ դիմինյասնելն նաւահանգրստարանն Մադրասու:

Վասն այս ճանապարհորդութենս Շահվարի հարիւրին քսան եւ չորս եթէ ընթացս այս կատարի զամիսըս ինն, այլ աւելի քան զայն, հաւելու Շահն, ըստ անցելոյն ժամանակին, հասարակապէս վնասքն ծովային, գետօրեայ թշնամեաց հրոյ աւազակաց եւ այլն, վերայ կբերեալ իկողմն ասացեալ պետրոս հեղվարթեցուն:

Ա

Այժմ Դաշնագրութիւնս այս Պարտականութեանս այսպէսէ որ եթէ վերոյ անուանեալ Դաւիթս կամ իմ կատակատարն և ժառանգն, կամ անուանեալն, լաւ և հաստատապէս յատուցանէ առնեմ առ ասացեալ պրն Պետրոսին, կամ իւր կատարողին ժառանգին, կամ անուանելոյն, բոլոր սոյ զապէս բովանդակ երկու հազար դահեկան երծաթն որէ հինն այս Պարտականութեանս հանդերձ Շահիւն որ վերաբերեալ ի յայսմ յետ քսան եւ մին աւուրց, անխափան հասանելոյ վերոյ ասացեալ Նաւն, առ ասացեալ Նաւահանգստարանն Մադրասիս, Եւ Եթէ կոչնչիցի ասացեալ Նաւն, այն որ փրկի, պարտէ կատարումն առնու ամ հասարակաց սովորութիւնն, այնու յետ այս տուգանագիրն անարժան կըլինի եւ անկարող, եթէ կատարումն սորին անդրադարձն կըլինի ամենայն կերպիւ արժանաւոր կըլինի եւ կարող:

Դաւիթ որդոյ Աթամի

Վկայեմք որ Զեռնագրեաց
Կնքեաց եւ Յանձնեաց:

Օրինակ Երաշխաւորութեանց

Ներքոյ ձեռնագրող Մաղաքիայ Բաղրամի, խոստանամ, եւ Պարտաւոր արարի իմ անձն, կատակատարն, եւ իմ լատագ առաքն, ի տեղի ի վեր յիշեցելոյ պրն Մելքայէլ պարտականին եւ վեց հազար դահեկան երծաթին առ ի հատուցումն առնելոյ կառավարչայն անգլիոյ որքոյ Մադրասոյ Հայոց, զի եթէ ի վեր յիշեցեալ պարտական, պրն Մելքայէլն հատուցումն ի վեր յիշեցեալ պարտուց եւ վճիռն ոչ արասցէ, ես Ներքոյ ձեռնագրողս պարտեմ հատուցանել առանց պատճառ:

Մաղաքիայ որդոյ Բաղրամի

Վկայեմք որ Զեռնագրեաց:

Նո

ԻԳ

Նոքայ լինիցին մասանց տէր Շահեցեալ դրամի յիշեցեալ Յանգուցասորդոյ, որում թողեալ իցէ վասն նոցայ մշտնջենաւոր Շահելոյ, եւ կամ մինչև չափ հասակի հասանելոյ, բայց Ի-սոյանէ, ումեք գրելինչ գրեալ խոստմանց, կտակի եւ որդւոյն ժառանգորդութեան, եւ եթէ պարգև ընծայ անՇահ մնալոյ Յանգուցելն որբոց մինչ տէր նոցայ եղեալ Յինքեանց, եղբայրան-

այցէ:

ԻԴ

Որոք յիշեցեալ դրամոց Շահ, եւ որոք խոստմունք, շնորհ՝ ընծայ ժառանգութիւն, եւ որդեգրութիւն եւ այլ ինչ որ հասուցանէ լինի անդ կէն որբոց մերոյ, առ տէրն իւր, քանի որ լինիցի Յժամանակի հասուցումն առնելոյ բովանդակէն բուն բոլ-որ քանակութեան դրամին, եւ յիւրաքանչիւր յանէն 100 ին 5: վարձ աշխատանաց եկառավարելոյ, եւ մնացեալն Յանգուցեալ որբոց

մերոյ:

Օրինակ Յիշեցեալ Դրամի Շահ Ըստանեալ:

Յայտնի լիցի ամենեցուն, որ Մարտիրոս գանջեցին Յիթուին 1780: Յ ՌՄԼ կտակագրին իւրոյ, ժառանգութիւն ինձ ներքոյ ձեռնագրողիս տուեալ 600: դահեկան երծաթ, որ վասն էլի ցեմ տալ էկան Շահն նոցայ, Յանդիկէն որբոց Մարտիրոսին հայոց, եւ այդ խոստովանիմ եհասանելութիւն բանիս առ ջի վկայից ձեռնագրեմ սա այս, որ սկիզբն յիշեալ կոլոյ Յիշեալ յիշեցեալ իմոյ քաժին դրամին, մինչև ցայսօր բոլոր Շահն տարեց, տարի անթերի եանդունելով, տայցեմ մինչև ցայ

սօր

Դեկտեմբերի 31: Յամի տ՟ն փրկչին մերոյ ք՟ի 1783:

Մաղաքիայ որդի Յովսէփի

Վկաեմք որ Ձեռնադրեաց

. . . .

. . . .

Օրինակ Ժառանգագրդաց Դրամոց Եղորմութենց:

Յայտնի լիցի Ամենեցուն, որ Սմբատ մարաշեցին իւր կտակուտ՟ն ինձ Ներքոյ ձեռնադրողիս տվեալ 854: դահեկան՝ երթամն որ, շնորհօք եղ՟նականութ՟ն կառավարչայ որբոց Մադրասիս Հայոց պահեալէին վասն իմ, եարդ անթերի և անպակաս յանձնեցին ինձ, եւս ըստայսմ մ՟ջ ձեռին իմոյ 854: դահեկանն, ուսից տվի եկեղեցուն Մադրասիս որբոց վասն բանիս անհոգաս արարի, եառաջի վկայից ձեռնադրեցի առ յայսմ որ այսու յետէլ ոչինչ չունեմ հարցանելէ եղև մադրասումն օգոստոսի 20. Յամի տ՟ն փրկչին մերոյ ք՟ի 1783

Պետրոս որդի Պօղոսի:

Վկայեմք որ Ձեռնադրեաց

. . . .

. . . .

Իե

Ամենայն դրամ եթէ կտակի եթէ ժառանգութեն եթէ ողորմութեն ենվիրանաց որ մտցէ 'ի սնդուկն որբոց որում թվի և ժամանակի որ իցէ, պարտէ առանց շահ տ՟ալ մինչի դեկտեմբերի 31. այնու յետ մասնաւորիլ շահաւէտութիւնն տ՟ն իւրոյ, և եթէ դրամն գուցէ զի մտանիցի մ՟իյամսեանն

յունվարի, պարտէ տէր նորայ կորուսանել շահ դրամին մինչև դեկտեմբերի 31: այնու յետ ընթանայ առ շահաւէտութի և եթէ դրամն մտանիցէ ՚ի մնդուկն որբոց ՚ի դեկտեմբերի հինգ կամ տասն մինչև 31, սա և սկսանի շահն սկիզբն յունվարի, և ամ դրամ ՚ի միջի մնդկի որբոց Հայոց որ շահն նր ելանելոյ առ տէրն, և կամ առ որբս մեր, այսպէս լինիցի որ բոլոր դրամք թողեալ շահելոյ, թէ յերբէս, յերկրի և եթէ յերեսս ծովու ըսկիզբն յունվարի մինչև 31 դեկտեմբերի հաւաքեսցէն շախի քաթէն, և ՚ի նմանէ, յանիցէն, կորուսեալ դրամն վնասից ծովի ծախն և այլն ծնայորդն, զոր ինչ և որքան որ լինիցի ՚ի վերայ Շահ տանելոյ տերանց, յիմարկեալ դրամոց հաւասար բաժինս արասցէն, տարեկան զուտ շահն քանի որ ելանէ, յամենու բաժին համահաւասար հատուցումն առնէն իւրաքանչիւր ոմն իւրոյ, ևով ոք տէր կամ տէարք որ ոչ ինքեանք և ոչ փախանորդ նորայ ներկայ մի լինիցի, բաժին շահն նորա մնացեալ մնասցէ առանց շահի մինչև տէր նորայ էկցէ ՚ի խնդիր, հատուցանէն տրոյն կամ փոխանորդի նորայ

ԻԶ

Ոչ ոք ՚ի մէնջ այժմ մեզանէ գաղթողէ բնակողացէ սատ Մադրաս հայքս ոչ ունեմք իշխանութին դանդատել ՚ի յօրէնս և կամ յիշխանս եդատաստան քաղաքիս ընդ դէմ մնդուկին որբոցն ՚ի միջի նորայ եղելոց, և կառավարչաց որբոց մերոց, ամ հայ այեթանոս մկրտեցեալ ՚ի եկեղեցիս մեր, եթէ բնակող Մադրասիս և կամ տարր յաշխարհէ, որ գտցի շախկապութին ընդ մնդուկս և ինչս ՚ի միջի նորայ որբոց մերոց, եթէ գուցէ՝ զի գտցի հակառակութին ինչ, պարտէ դանդատող եյանդիմանողն որ մի կողմն ՚ի տոցանէ միշտ կառավարիչք որբոց մերոց, լինելոց ՚ի յերկուց կողմանէ ընտրեսցէն երիս դատաւոր յազգէն Հայոց Մադրասիս բնակողաց, և տասցէն հրաման նոցայ ձեռնադրեալ պաշտօն դատաւորութին, որ զինքեանց

դատէ

դատեսցեն եկանձն առնուն տոկոսս , ով ոք որ յանդգնեսցէ 'ի վճռէ դատաւորն իւրմէ , տուգանս հատուցանիցէ մն-դկին որբոց 5000. ռուփիս, և'ի վերայ Թխտոյ գրեսցեն զան կատ նպատասխանս իւրեանց , ընծայեսցեն դատաւորաց իւրեանց , զա՟մ վկայութիւն զոր ունիցին , և դատաւորքն հասու լինելով ձեռնադրեսցեն վճիռ 'ի վերայ նոցա , զոր ինչ վճիռ որ
եղեւ 'ի յայն դատաւորացն , նա իցէ արդարութիւն :

Օրինակ Պաշտօնի Դատաւորութեան Այսինքն Մուսուֆութեան

Յայտնի լիցի ամենեցուն , որ մեք ներքոյ ձեռնադրողք Մա-ղաքիայ խոր վիրապէն գանկատողս , և Զաքարիայ դավրէժու-յանդ իմանողս , որ ունիմք իմէնջ մեր Հայոց նպատասխան , և հակառակութիւն ընդ միմեանց , վասն (դրամոյ եկամ սան-ատով պարտուց , եկամ ժառանգորդութեանց եկամ զանազա-նութեան համարոց , եւայլ զոր ինչ որ լինիցի) և ա՟մ զոր ինչ 'իմէնջ ընդ դիմակայութեանց , կամաւ եւ յօժարութեամբ մերով ըն-տրեցաք , դատաւոր 'ի վերայ մեր , երիս անձինք , պարոն Մա-րգարի Զաքարիայն , Նաթանիէլ կարապետեան , և Գրիգորիոս Սա-մուէլեան , տուաք իշխանութիւն դատաւորութեան 'ի վեր յիշե-ցեալ երից պարոնաց , այսինքն Մարգար Նաթանիէլ , և Գրի-գորիոսի , զի կալով նստցեն դատաւոր իվերայ մեր , ժամա-նակաւ երիս ամիս , զի լսեսցեն զանկատ եկամդ իմանութեան մեր գրեցեալ 'ի վերայ Թխտոյ , և ձեռնադրեալ 'իմէնջ և որոնեա-յես 'իմէնջ զոր ինչ վկայական եթէ անձանց և եթէ գրեանց և եթէ 'ի բերանոյ մերմէ խօսից , և դատեսցեն մեզ զոր ինչ ա՟ծ հոգի ա՟ն մուծցէ 'ի միտս իւրեանց , և տասցեն վճիռս իւրեանց 'ի երեք անձանց միաբան եկամ երկուց 'ի նոցանէ որն որ իցէ

և վճ

եվ ձիւն պարտէ լինի գրեցեալ 'ի վերայ թխտի և ձեռնադրե-
ալ, և կնքեալ, 'ի վերյիշեցեալ դատաւորացն երկու կամ երի-
ցից անձանց և վկայից վկայութբ հաստատեալ:

Եւ արդ մեք ներքոյ ձեռնադրողք Մաղաքիայ գանկատողս
և Զաքարիայ յանդիմանողս միաբան ընդունեցինք և պարտա-
կան արարինք մեք անձն կտակակատար և ամ ստացուածքն
ընդ միմեանց զի ընդունիցեմք վճիռս մերոյ դատաւորաց զոր
ինչ որ ելէ 'ի նոցանէ, նա լինիցի արդարութին 'ի վերայ ամ
դիմադարձութենն մերոյ նաև ընդունեցինք և պարտաւոր արա-
րինք ամ ստացուածկն մեր առ պարոն Նաթանիէլ կառա-
վարիչն որբոց Մադրասիս, Հայոց որով ոք 'ի մէնջ անդղնե-
ացի հրամանի վճռոյն 'ի վեր յիշեցեալ դատաւորաց միոյն
դկնողն որս որ լինեմք պարտականեմք հատուցանեմք քսան
հազար ռոփի տուգանս 'ի ձեռն պարոն Նաթանիէլ կառավա-
րչին որ նա մուծանէ 'ի ներքուկն որբոց Մադրասիս Հայոց
վասն մխիթարութենց որբոց հաստատութին բանիս ձեռնա-
գրեցաք և կնքեցաք 'ի յայսմ այսմաւուր Սեպտեմբերի վեց
ցամի ամն փրկչին մերոյ քի 1783

Վկայեմք որ Ձեռնադրեցին և կնքեցին — Մաղաքիայ Գանկատող, Զաքարիայ Հանդիմանող

ԻԵ

Եւ թէ 'ի մէջ ժողովոյն հասարակաց Մադրասիս Հայոց նեթէ
'ի մէջ մուստաֆ դատաւորաց 'ի վերայ որ ոք գործի որ 'ի ցէ'
եթէ ընտրողութն եթէ կարգադրութն եթէ նոր ինչ վասն
հասարակաց բարութն առաջանալոյ և կամ ուրս ողորմութին
'ի ներքուկն Հայոց շնորհելութբ, և այլն 'ի մէնջ զոր ինչ հա-
կառակութին և ընդդիմադարձութինք որ պատահեսցի նախ'

ամ

ամ մարդ ունի ազատապէս կամս ներբանս խորհելոյ եւ ասելոյ առանց խտրանօք (բաց 'ի լրբութե) եւ յետ կատարելոյ ամենայուն խօսից , երից փոխանն էլցէ 'ի յոտս առ 'ի խնդիր ամենայուն իւրաքանչ իւրմէ , այոն , եւ եթէ ոչն , եւ առեալ բ. բաժակ դատարկ դնէ 'ի միջի ժողովրդեան , մի բուռն բակլայի , եւ բաժակնն նշանաւորեսցի մինն այո , եւ մինն ոչ , եւ 'ի միջի ժողովեալ արանց եթէ մեծաց եւ եթէ փոքունց յանիցէ կամք առն այն որ վիճաբանութեն եկաց այո , ձգիցէ իւրաքանչ՝ իւր ունն մի բակլայ 'ի միջ բաժակին որ ունի նշանակութեն այո , եւ կամք նոցա որ յոչն իւրաքանչ իւր մի բակլայ ձգեսցի 'ի յոչն , եւ առաջի առենի ամենայուն համարեսցի բակլայքն՝ այոի , եւ ոչի , որն որ համարեսցի յաւելի , նա իցէ բարի վասն առնելոյ , եւ ամենեքեան անխտիր ընդունեսցեն բանին յայնմիկ

ԻԸ

Բարի օք լինի վասն Մադրասոյ մերոյ , հաստատուն կալոյ մեզ պահել յամապատասխանութիւն ընդ յազգս հայոց ընդ տիեզերս յաշխարհի , եւ հաստուցանել անդուկին որբոց մերոց ամ ձոթեղէն ապրանաց , որ էլցէ ձեռագործ կրնաթանիւ որ Մադրասես մեք յանիցեմք 'ի տարր յաշխարհ , վասն վաճառելոյ փիմին խակն մին ըռուփի , եւ հրաւիրեսցուք յամապատասխանաց մերոց , 'ի չորից կողմն յաշխարհ , յազգին մերոյ , զի նոքայ եւ ընդունեսցեն հատուցանել ձոթեղենաց թէ բրթէ թէ աբրշմէ եւ թէ բամբակէ , փիմին խակին որ մտանէ մադրաս եւ վաճառեսցի , մին ըռուփի այլ , եթէ առանց վաճառեալ կրկին էլցէ քաղաքէս առ այլ ոչինչ:

ԻԹ

Ով ոք որ ոչ կամեցի դրամն իւր յիմնարկեալ, կրիցէ վնաս ծովային, որպէս քսան ևհինգ երրդ. յօրէնս, ուրեմն պարտէ նմայ ընդունիլ ևհաշջոյ մեզ թվեցաւ, որ դրամն նորայ մտցէ երաշխաւորաւ 'ի վաշխ շահեցողութին, փի 100 ին տարէն չորսումն, որ 'ի պատճառէ յեժանութեն վաշխին, յատկապէս այսպիսի դրամս մի մնասցէ երբէք մեռեալ, եյատուկ շահ-իւ յատուկ կերպ կառավարութենում որպէս 'ի վեր ասացաք պահեցողութբ պահեսցէն, եշահն նորայ տարեկան զոր ինչ որ ելցէ յատկապէս հատուցանեն տեառն իւրեանց:

Լ

Տէր ոչ տացէ, այլ եթէ հանդիպեսցի շարժ, յրձիք, յեղեղ ջրոյ, եգողութին թէ գողից, եեթէ աւազակաց, եկամ ժամ պատերազմի աւարահարութե թշնամեաց, եզավաճանութե պարտապանաց եայլն, 'ի յայսպիսի պատահմանցէ եթէ գուցէ կորուստ լինիցի իրաց սնդկին որբոց մերոյ, կրուեալ ինչ որ քանութեն որիցէ, պարտէ բաժանիլ 'ի վերայ ամ կերպում եպատուիրանաւ մուծեալ դրամոց, 'ի սնդուկն որբոց մերոյ յամահաւասար, եվնասն հաւասարապէս կրել իւրաքանչ ոք բաժինն իւր 'ի վերայ իրաց իւրոց, որքան որ ելցէ, ենման-ապէս փրծեալն, եմնացեալն մնասցէ վասն ամենեցուն իւր-աքանչիւր մասի բաժամամբ:

ԼԱ .

Ամենայն եկամուտն որբոց մերոց, եթէ շահ դրամոց, և վարձ յերկրէ և եթէ նուէրս ժողովրդոց յատկապէս խնկոյն բաշխելոյ տնանկաց, և եթէ խաչի ապրանաց մուտ և ելանելոյ, և այլն բովանդակեսցի դեկտեմբերի 31: որ քայն որիցէ շնորհեսցուք որբոց և տնանկաց, եթէ սուտուղն 'ի յե մինչև: . 300. յուն

Ցանորդն յանիցէն և դիցէն նչինաւորեսցեն
'ի հանդուկն վասն որբոց եթէ լինիցի մինչի . . 600.

Յինգ բաժնէն մինն յանիցեն նչինաւորեսցեն
եթէ լինիցի մինչև . . . . . 800.

Մի 'ի չորից բաժնաց յանիցէն նչինաւորեսցէն
եթէ լինիցի մինչև . . . . . 1200.

Մի 'ի երից բաժնոյ հանիցէն նչինաւորեցէն
եթէ լինիցի մինչև : . . . . 2000.

կէսն քանութ̅ն յանիցեն նչինաւորեսցեն
'ի հանդակն որբոց եթէ լինիցի մինչ . . 3000.

Եւ եթէ յաւելի քանզ, 3000· յուն եթէ լինիցի տարեկան Պտուղն, պարտ է ժողով նոր, և խորհուրդ նոր, և պատուէր նոր, հասարակապէս առնեն, վասն բաշխելոյ շահեցեալ դրամին, և կամ գինչ առնելոյ, Եւ ամ դեկտեմբերի 31. 'ի-միջի ժողովեալ արանց ընտրել հինգ այրս յազգէն Հայոց և դաւանութե̅ն Հայաստանեայց Ս̅Բ Եկեղեցու, և 'ի վերայ նոցա վիճակս յանել, երիս անուամբ դատաւորք, և բաժանող տուրս տնանկաց և աղքատաց, որում անվամբ որ ելցէ վիճակն առաջին, նայ առաջնորդ որոց աղքատաց, և երկրորդն, և-երրորդն ընդ առաջնորդաւ դատաւոր բաժանելոյ տուրս, յետ յանելոյ վիճակի երդմնեցուցանել վիճակիելեալ դատաւորաց

գի

զի անաչառութբ բաժինս արասցեն, յետ երդմնելոյ նոցա կառավարիչքն որբոց մերոց ձեռնադրեալ թուխտ պաշտօնի բաժնարարութեն տացեն նոցա, և նոքայ ելցեն 'ի գործ բաժանել 'ի վերայ որբոց անանկաց աղքատաց, և բաժնարարութի գրեսցեն 'ի վերայ թխտի, և ձեռնադրեսցեն յանձնեսցեն կառավարչաց որբոց մերոց, և նոքայ հատուցումն արասցեն իւրաքանչիւր բաժին տերանց իւրեանց, ըստ յամեմատութեան գրեցելոյ վիճակէ ելեալ ղասաւորայ, և ստանասցեն ռսիդ ըստացողէ դրամոց իւրաքանչիւր քանութենց:

Օրինակ Երդման Բաժանարարողաց:

Երդնումք 'ի պատիւ մարդոյ, և 'ի հաւատս մեր, զի երկայնամտութբ և անաչառութբ, ոչ սիրոյ և ոչ նախանձու ոչ, կողմնակալութբ, և ոչ ընտանոյ, և բարեկամաց ազնականութբ՝ եթէ ոչ պարզ և մաքուր սրտիւ բաժին արարից պարգևն յազգի 'ի վերայ որբոց, անանկաց, և աղքատաց մերոց, իւրաքանչիւր արժանեաց ըստ զօրութեն Սուրբ Հոգւոյ տվողի ընգայուին հոգւոյ մերոյ ամէն:

Օրինակ Պաշտօնի Բաժինարարողաց:

Ըստ երեսուն և մին երրորդ յօրինացն սահմանի Մադրասիս Հայոց, և 'ի վերայ երդման ձերոյ 'ի պատիւ բանական մարդոյ և 'ի հաւատս, ձեր, հաստատեցաք մտոս մեր, հաւատարիմ լինիլ ձեզ 'ի վերայ բանին աստուցուածոց որբոց Մադրասիս Հայոց, սոփաւ 'ի կողմնէ մեւմէ, և 'ի կողմանէ Մադրասիս Հայոց տվաք պաշտօն բաժանարարութեն ձեզ պարունաց

աա

Աթանէս, Մաղաքի, և Դանիէլիտ 6: ժամ ժամանակաւ, զի Նստցիք յաթոռ բաժ անելոյ 1465 դայեկան ՚ի վէրայ որբոց այրեաց, տնանկաց, և աղքատաց Մադրասիս Հայոց, իւրաքանչիւր ըստ արժանեաց, և բաժանումն ձեր դիցուք, ՚ի վ̅ր Թխտի քանութ̅ին դրամին ըստ իւրաքանչ անուամբ տեառն իւրոյ, և ձեռնադրեսցուք Թուխտն յանձնեսցուք մեզ, յայսմ աւուր ՚ի գաւիթն Սրբոյ Եկեղեցւոյ Մադրասիս Հայոց

Մադրասումն դեկտեմբերի 31 . . . .
Յամի տ̅ն փրկչին . . 1783

. . . . Կառավարիչք Մադրասիս որբոց
. . . . Հայոց

Օրինակ բաժանարարեալ իրաց Թխտոյ:

Յաջոյ Թվեցաւ մեզ ներքոյ ձեռնադրողք երիս անձանց բաժանարար արանցս, զի ՚ի բխմանէ որոց մադրասիս Հայոց տարեկան պարգևն որբոց և այլն որում բովանդակի 1465: գայեկան հատուցումն արասցեն սոյայ որպէս քանակութ̅ին և անուանք յատնեցեալ իվայր . . . .

Մամախաթուն որբին	800
Գասպար այրուն	300
Մաղաքիայ տնանկին	565
Բովանդակի	1465

Եղև Մադրասումն դեկտեմբերի 31 . . . .
Յամի տ̅ն փրկչին մերոյ վ̅ի 1783: . . . .

Աթանէս
Մաղաքի . . բաժանարարք
Դանիէլ

ԼԲ

Եթէ գուցէ բազմանալով յաւելանայցի ստացուածք որբոց մերոց յաւելի քանթէ երեսուն հազար յուն ոսկոյ, կառավարիչքն բանին որբոց մերոց ունին արձակութիւն առնել երիս փոխանորդս 'ի յազգէն Հայոց, և 'ի խաւանդութիւն Հայաստանեայց Ս՟Բ Եկեղեցւոյ Բանկալայ կալաթայ, յանելով մի 'ի երից բաժնոյ աւելի դրամին հանդերձ օրինակաւ կարգադրութենս, առաջէն կալկաթայ, զի կալով հնասցէ անդ շահեցուցանելով ըստ յամեմատութեն կարգադրութենս, և տարեկան շահէն 100 ին 3. վարձ փոխանորդաց կալկաթու. Մնացորդ շահն անմիջապէս հասուցանեն Մադրաս 'ի սնդուկս որբոց մերոց, զի խառնեսցի ընդ տարեկան շահն մադրասիս եմտոյէ 'ի գործս օրինօք, և մի 'ի յերից բաժնոյ յաւելորդութէ դրամին տացեն Սուրաթն երիս փոխանորդի որ կառավարեսցեն որպէս 'ի վեր ասացաք վասն կալկաթու:

Եւ զորինչ յաւելի քանթէ յիսուն հազար յուն եթէ յաւելանայցէ ստացուածքն որբոց մերոց, մինչև եօթանասուն հազար յուն 'ի նմանէ քսան հազար յուն գնեսցեն տուն, և այգի, 'ի մէջ ամրոցի Մադրասիս, անուամբն որբոց Մադրասիս Հայոց, տուն և այգիքն վարձու տացեն, տարեկան վարձն նոցայ մուծանեն 'ի շահաւէտութիւն որբոց մերոց:

ԼԳ

'ի ծախէ սնդկին որբոց Հայոց պահեսցեն գրագիր մի յազգէն Հայոց, և դաւանութեան Հայաստանեայց Ս՟Բ Եկեղեցւոյ, յմուտ օրինաց կարգադրութեան, և գրելոյ համար դափտարի, ըստ սովորութեան վաճառականաց, Հայոց բառիւ և տառիւ, վարձ նորա տացեն ամսէն քսան ռուփի, և գրագիր մի յեթանոս

բա

բաժման, կամ կանայկապլ ցեղէ, վարձ նորայ ամսէն չորս ըռուփի վասն պահելոյ համարս, և վարց սոյա յատուցանի տարեկան էկամտից անդկէ որբոց մերոց.

ԼԴ

Որում ժամանակի, որ յիշատակեալ դրամն վասն դպրատան աճի և բազմանայ, որ տարեկան պտուղն նորայ լինցի յաւելի կամ պակաս 300. ռուփ, իսկոյն կազմեսցեն 'ի արձակտեղիս և 'ի վր̄ քաղցր ջրոյ ջրհորսի դպրատուն մի, և ածուծցեն երկու վարդապետս, մինն յազգէն Հայոց, և դաւանութբ̄ն Հայաստանեայց Ս̄բ Եկեղեցւոյ, այր հեզ խոնհար, և մաքուր սրտիւ, և յմուտ արհեստին ուսուցանելոյ, բառ և տառս Հայոց, սմայ հատուցանեն վարցս իւր ամսէն տասն ռուն, և մի վարպետ երոփիեան յազգէն Անկլիացոյ, այր հեզ և բարեպաշտ, և յմուտբառից և արհեստին ուսուցանելոյ մանկանց, բառիւ և տառիւ Անկլիացւոց, և սորայ հատուցանիցեն վարձս ք̄ի մին ամսէն տասն ռուն, և 'ի միջի դպրատանս միմոցի վասն ուսման այլոց 'ի զանազան յազգաց մանկունք, և զանազան կերպով ա̄ծ պաշտողք, բայց որդիս Մադրասիս Հայոց, և որդիս յեթանոսաց մկրտեալ 'ի յեկեղեցիս մեր, և կալով հնացեալ 'ի հաւատս, ա̄ծ պաշտութեն ըստ սովորութեն Հայաստանեայց Ս̄բ Եկեղեցւոյ և որդիս յաբաշայց և սորոց եթէ իցեն դաւանութենս իւրեանց և որդիս հեթանոսաց յայսմ քաղաքիս, բայց ցեղն պարիայի:

ԼԵ

Յարկ 'ի վերայ կառաւարաչաց որբոց մերոց եդաք զի հարկաւորեսցեն զրագիրս իւրեանց կազմել գիրք մի թխտաւ սպիտակ, և գրել առաջաբանութիւն նորայ սաէ համարն ծննդեան և վախճանի կենաց Մադրասիս Հայոց, սկսեալ 'ի յամսեան դեկտեմբերի Յամի տն̄ փրկչին մերոյ ք̄ի 1783: և ընթանալ 'ի

՚ի գործ ցայք և ցերէկ, որոց երեխայ ումեք որիցէ, որ մտցէ յեկեղեցիս մեր, և խնդրէ մկրտել, շարել, անուն հօր, և մօր և տեղի, և որոց յաշխարհէ, և անուն մկրտեալ երեխայի վկայութ կնքահօր, թվաւ նոյն ամաց և ամսոյ, և որոց դի ննջեցելոյ որ մտցէ յեկեղեցիս մեր եթէ վասն թաղման, և եթէ ընդունելոյ պաշտօն, նաև շարել անուն ննջեցելոյ, եթէ այր եթէ կին, ով ոք որ իցէ, հանդերձ անուամբ հօրն, և որում յազգէ և յաշխարհէ և թիւ յաւուրն վախճանի, և ամաց կենաց նորա

ԼԶ

Երկիր ՚ի մէջ գաւթի Սբ Եկեղեցւոյ մերոյ կարէ տալ տեղի գերեզմանի ննջեցելոյ Մադրասիս Հայոց, դաւանութ Հայաստանեայց Սբ Եկեղեցւոյ, նյէթանոսի որում մկրտեցեալ և կալով մնացեալ ժամանակս իւր ՚ի հաւատս դաւանութեն մերոյ. չափաւորութբ հինգ կանգուն երկայնութբ, և երկու կանգուն լայնութբ, և չորս կանգուն յորութբ, իւրաքանչիւր խնդրողաց, բայց ՚ի պատիճանի սեղանի և բեմի դպրի, որ արհամարեալ է, այլ ՚ի մէջ եկեղեցւոյ, և ՚ի գաւիթս Սբ Եկեղեցւոյ կարի տալ արձակութին իւրաքանչիւր ձգել քար դամբարանի ՚ի վերայ գերեզմանի իւր, և գրել յիշատակարան ՚ի վերայ քարին, որոնմամբն կառավարչաց որբոց մերոց, վասն զի սոքա տեան ՚ի ընթեռնուլ ապագայ զանազան աթանց, մի զլտցի շարադրութինք ինչ ծաղրելի, ամօթ առնելոյ մեզ ներկայից և վարց տեղի գերեզմանի այսպէս որպէս ՚ի վայր:

Գերեզման մէջ Սբ եկեղցու որ ձգի քար ՚ի վր իւր	100.	յուն
Գերեզման մէջ Սբ Եկեղեցու առանց քար .	50.	
Գերեզման ՚ի գաւիթս Սբ Եկեղեցւոյ քարով .	. 15	
Գերեզման ՚ի գաւիթս Սբ Եկեղեցոյ առանց քար	3	

Գերեզման ՚ի հանգստարանն Մադրասոյ Հայոց ձրի և ողորմութե զմմ զոր քայն դրամ որելցէ ՚ի գերեզմանատանէ մտցէ ՚ի-

ան

անդուլն որբոց մադրասին հայոց.

ԼԵ

Ի խնամս կառավարչաց որբոց մերոց լինիլ պարտէ նայիլ և-սպուշ լինիլ որոք ժամանակի որ գտցի յադարակ մի մերձ ի բնակութին եկեղեցիս Մադրասիս Հայոց, թեթեւագին գնեսցեն, և շրջափակեսցեն պարսպաւ, և մանր անենկածախիւք շահեցուցեալ դրամքն որբոց և անանկաց մերոց, և անուանեսցեն անուն տեղի Հանգստոց Հայոց, զի թաղեսցեն դինոցայ որ ոչ կարասցէ հատուցանել գին գերեզմանի ի գաւթին Սրբոյ Եկեղեցւոյ, շուրջանակաւ կազմեալ խցերն թողլացենց զի բնակեսցեն որբք, անանկ, աղքատք, և պանդուխտ յազգէ մերմէ և հաւատացեալ ի Քս, աւանդութեն Հայաստանեաց Սբ Եկեղեցւոյ, ազատ վարձուց տեղեաց, ի պատիւ յազգին մերոյ:

ԼԸ

Ի պատճառս միամտութե և աղաւնավարիւք կացութենն յազգին Հայոց, և ի խոնարհամտութե Եկեղեցականաց ոմանց այլ յազգաց, գտանի այժմ ի միջի յազգին մերոյ, տեղիս տեղի բնակողաց գայթակղութին, աղմուկ, և խռովութին, անպատեհ եղաւոր մտածութե ի վերայ կերպին մծ պաշտունեն և առվա. ցանմաքեալ սէր և միաբանութին հասարակօրէն, և-տոկա. յարաժամ աւերումն սանց, լրլումն ընտանեաց, իբր օտարացեալ ի միմեանց, ի վր այս մտածութե հայցեմք մեք որ ի մխիթարութենէ ստացուածոց մերոց, ի վերայ, որբոց անանկաց և աղքատաց մերոց բաժանելումն, մի զրկեսցուք

խա

խաբեցեալ որբն, տնանկն, և աղքատն յազգէն մերմէ, նմայ որ ելեալ ՚ի գիրկէ սեփհական ծնողէ իւրմէ Սբ̄ Եկեղեցւոյ Հայաստանեաց, և մտեալ ՚ի խորթամայրն իւր Սբ̄ Եկեղեցին այլ յազգաց Քրիստոնէից, քանզի հաւաստի հաւաստեալ եմք, զի վասն ոչ ոք այլ պատճառի եղև ուրացողութիւնն նորայ, եթէ ոչ ՚ի միամտութենէ իւրմէ իբր խաբեցեալ, այլ յինքն զղջանալոյն և կրելոյ աղաչխարանս իւր, և ոչ յինքն այժմ նյառաջ և ս̄մ յաւուրս կենաց իւրոյ ոչէ հնար փոխա-րկիլ ցեղաբանութենէ Հայոց, և խաչնութենէ յօվլի իւրոյ, վս̄ որոյ պարտ է մխիթարել այսպիսի որբ, տնանկ, և աղքատս յազգէն Հայոց բնակողաց քաղաքիս, որպէս անմեղ դառնա մեր, նաև որպէս բազմիցս աչօք տեսաք, և նախնեաց լուաք զի ՚ի վեր յիշեցեալ կերպուն անձինք յազգէն մերմէ ցանկան լսել յաղօթս, ժամերգութիւնս և ս̄մ փառաբանութիւնս առ ա̄ծ ՚ի յեկեղեցիս մեր, ըստ սեփհական բառիւ և սահմանաւ Հայոց նաև բազմիցս տեսաք արտասուալից աչօք ՚ի յոտս կանգն-եալ յեկեղեցիս մեր, որում պարզապէս ցուցանէ մեզ զղջումն սխալանաց նոցայ, վասն որոյ եթէ գուցէ ՚ի մէնջ ոմն և կամ ոմանք այսպիսի արանց, և կամ կանայց յազգէն Հայոց որում ցանկայ տալ տուրս և ողորմութիւն որբոց, տնանկաց, և աղքատաց մերոց, պարտիմք անխտրաբար ստանալ, վասն որ ազգ մեր է, և աներկբայութբ̄ սիրտ նոցայ յարաժամ տոչորէ ՚ի վերայ որբոց, տնանկաց, աղքատաց, յազգին իւրոյ:

ԼԹ.

Կառավարիչքն և ստացվածքն որբոց մերոց ՚ի կողմանէ կարգի կառավարչութենէ, և ստացուածօք որբոց մերոց, ոչ ումեք պարտականի, և ոչ մեղաւորի, ոչ քրէականի, երաշխաւոր մի լինիցեն, և եթէ գուցէ անտրկնելով անցանէն սահմանաւս մերոց, խնդրոյն անկցեն ՚ի պաշտօնէ, զս̄մ հարկ մարքս պարտ որ ելցէ ՚ի յայսպիսի արամանցէ, անձնաւորութիւնն իւրեանց

պար

պարտաւոր լիցի հատուցանել ʼի ստացուածկէ իւրեանց, և-
կամն որբոց մերոց ծնասցէ ազատ ʼի յապականի արարողութենէ
վնասինց:

Խ

Ոչ ոք ունի յիշխանութի իջուցանել ʼի պաշտօնէ կառավարութենց կառավարիչս որբոց մերոց, բայց սեբհական մահն և լրումն սահմանեալ ժամանակին, և գործն ընդդէմ կարգադրութեն մերոյ, և եթէ գուցէ սեբհական մահ և աննկարգութե գործ ʼի մէջ կառավարչաց որբոց մերոց, իսկոյն պարտեմք ժողով առնել, և ընտրել նոր կառավարիչ, ʼի տեղի անմիելոյն ըստ յամեմատութեն առաջին հատոր կարգադրութեանս մեր

ԽԱ

Մի ոք ʼի մէնջ ելցէ ʼի տուն նորածին մանկանց, և հարսանեաց և մկրտելոց շնորհաւորել, և տուն ննջեցելոց մխիթարել, մինչ ոչ իցէ նմայ հրաւիրեալ, և որում տանէ ծնեցելոց, մկրտեցելոց, և ամուսնացելոց, և ննջեցելոց, որ ելցէ հրաւիրումն անինայ պարտեմք հասանիլ ʼի հրաւիրումն նորայ, նորին ժամադրեալ ժամանակի, եթէ չիցեմք տկար:

Օրինակ Հրաւիրելոյ 'ի Շնորհաւորումն Նորածին Մանկանց

Ազնուամեծար պ̃րնիք Յաղթեն Հայոց բնակողաց Մադրասիս

Յայտնի ձերոց պատուականութենց լինիցի, որ կատարինայ տիկին պ̃րն Մաղաքիայի մարաշեցւոյ յինն երրորդ յամսեան յօգոստոսի ծնաւ մանուկ մի որդի, փառք մեր եւ յոյս հօր եւ-սպասաւոր ձեր, եւ շնորհօք յ̃յ ծնօղ եւ ծնեալն առողջ եւ-ուրախ, եւ սպասին գըտանիլ շնորհ 'ի ձէնջ շնորհաւորելոյ 'ի նորին երրորդ յօգոստոսի յամին տ̃ն 1783: պատկեր աւ-ուրն 5: շաբաթի առաւօտեան եօթն ժամին, մինչև ցտասն ժամն 'ի բնակութենս Մաղաքիայիս (եթէ ներութիւն ձեզ մի լինիցի) նոյն ժամուն գտանի 'ի բնակութենս մեր փոքրիկ սեղան մի ջաղցրիւ, զի վայելեսջիք ջաղցրութեամբ ձերոք Եղև Մադրասում 6: երրորդ օգոստոսի, 1783:

Եւ նոյն ցուցակ վասն տիկնոջ 6: ժամերեկուն մինչև ցը 8 ժամ

Ձերոց խոնարհ եւ փոքր սպասաւոր

Օրին

Օրինակ հրաւիրելոյ առ ՚ի հարսանիս:

Ազնուամեծար պ̃րնիք, յազգէն Հայոց բնակող Մադրասիս

Պատուելի Տիկինք:

Յայտնի ձերոց պատուականութեանց լինիցի, որ 10: երրորդ հոկտեմբերի պատկերաւուրն ուրբաթ յերեկոյեան 6: ժամուն պ̃րն շմաւոն Ճարաքերթոյ եկանելոյ ՚ի բնակութենէ իւրմէ առ բնակութիւնն գասպարի աղձնոյ փեսայութեան, և անտի առնելոյ պատուելի հարսն իւր կատարինայ դստեր պ̃րն գասպարի, և մտանելոյ ՚ի մեծ եկեղեցիս Հայոց ընդունել պսակ Օրհնութեան և օրինաց, և անդրէն դառնալոյ ՚ի տուն իւր, վ̃ն որոյ խոնարհաբար և յոյժ փափականօք հրաւիրեմք ձեզ ՚ի վեր ժամադրեալ ժամուն ՚ի բնակութիւնս պ̃րն շմաւոնի մակարութ̃ հարս և փեսային, պի քաղցր ընկերակցութ̃բ ձերովք կատարեսցուք ուրախութիւնս մեր, և նոյն ժամայն, խնդրեմք ՚ի ձէնջ որ ՚ի ընթրիսն յաւուրն ուրբաթի, և նաև ընթրիսն յաւուրն շաբաթի, բազմեսցիք ընդ սեղան փեսային և հարսին, և ուրախ լինիցուք ընդ մեզ, և ուրախութիւն մեր ձերոյ քաղցրութեամբ կատարեալ եղիցի:

Մադրասուեմ հոկտեմբերի 5: Յամի Տ̃ն 1783:

Ձերոյ խոնարհ և փոքր սպասաւոր

. . .

Օրին

Օրինակ հրաւիրելոյ ՚ի Պաշտօնն ննջեցելոյ

Եթէ ննջեցեալն կին հրաւիրեալքն արք եկեսցեն
և եթէ ննջեցեալն այր, հրաւիրումն միայն արանց:
և հրաւիրումն պարտէ վասն յաւելի քանթէ երկոտա-
սան ամաց ննջեցելոյ լինել, ոչ թէ վասն մանկաց:

Ազնուա մեծարգոյ պարոնիք Յազգէն Հայոց բնակողք Մադրասի

Պատուելի Տիկինք

Յայտնի ձերոց պատուականութեանց լինիցի, որ այն մարտիրոս մեղրեցին յայսմ աւուր հանգեաւ ՚ի Տէր, նորայ հանգու-ցանելոյ ՚ի գաւիթն մեր եկեղեցւոյ այսօր, վասն որոյ շնորհ մարդասիրութեան ՚ի ձէնջ խնդրեմք, զի 6: ժամ երեկոյեան յայսմ աւուր հասանէք ՚ի բնակութիւնս յանգուցեալ մարտիրոսի որ անտի ընկերակցութեամբ ձերոց տարցուք ննջեցեալն ՚ի-գաւիթն մեր եկեղեցւոյ, փոխանակ մարդասիրութեան ձերոյ մեր տայէ ձեզ կեանս անսպառ:

Մադրասումն Յուլիսի 4: Յամի Տեառն 1783
Պատճէն աւուր երկու շաբաթի:

Ձերոց խոնարհ եւ փոքր ապասաւոր

Պատիւ Մայրորդի Ննջեցելոյ ՚ի սաւաքեր էցէ այս լինիցի, յորժ-
ամ ելցէ Ննջեցելան ՚ի տանէ իւրմէ առ ՚ի դրունս գերեզմանի
իւրոյ, քանի ամաց որ իցէ Ննջեցեալն մեծ զանգն ՃՄ բռալէի
երկուս անգամ բախմամբ, մինչև լցցի թախումն թիւ ամաց
կենաց Ննջեցելոյ Եւ պատիւն Հասարակաց գի յեքս աւո-
ւրն Թաղման, առաւօտն աքք եյերէկուն, կանայք ելցեն
համայեն տուն Ննջեցելոյ ոչ պճնեալ եթէ ոչ յամեստ զգես
տիւք մխիթարեսցեն Մայրորդն Ննջեցելոյն. և ժամանակ մխի-
թարանաց ճյաւելցի քանզի մի աւուր, Եւ Երրորդում աւ-
ուր Թաղման, Մայրորդն Ննջեցելոյն, անխտիր ելցեն ՚ի գո-
րծ, եսուք, զգեստի Մայրորդի Ննջեցելոյ վասն մնողաց
եամուսնացեալ արանց եկանանց վեց ամիս բրթէ եկամ
բամբակէ 6: ամիս աբրշմէ, եվասն արնակցեաց 3. ամիս
աբրշմէ, եվասն ազգականաց եբարեկամաց միմեայն 40, աւ-
ուր աբրշմէ բոլոր սեաւ

ԻԲ

Ով ոք ՚ի մէնջ որ մտցէ մէջ Սբ Եկեղեցւոյ, եկացցէ յանդի-
ման սրբոյ Սեղանի, եթէ ժամ աղօթի, եկամ ընդունելոց ՚ի ն-
աթինն Սբ Պատարագի, պարտէնմայ լինել զգեստաւորեալ
իւրաքանչիւր զոգ եստ կատարեալ, կալ եշարժիլն յերկիւղ
ածութեք միևնոյն որում կերպի կարէ մանիլ ՚ի տուն յիշխա-
նի, եդատաստանի, եով ոք որ ռամկաբար անպատրաստ-
մտցէ, նա տա այսօր ՚ի շխանութին Ատաքերեցին մերոյ զի
խրատեսցի, նմայ:

ԽԳ

Ելից փոխանն մեր լինիցի 'ի մէնջ պատուելի, և 'ի միջի ժողովի և ամ խորհրդի բանի և գործոյ որբոց անանկաց և աղքատաց մերոց, առաջնկայ այլ, և 'ի մէնջ Սբ̃ Եկեղեցւոյ հրամանաւ աւաքերեցին յիշխան, զսպելոյ վարս կալոյ և շարժելոյ ժողովրդեան յևրկինըն և ամօթխածութբ̃, և նշանաւորելոյ տեղ կալոյ տիկնաց 'ի յաղօթս, և ամենեքեանս Յազանդիլ պարտիմք 'ի այսպիսի իրաց հրամանի Նորայ:

ԽԴ

Յաւուրս տօնի Յայտնութե̃ն և Յարութե̃ն տ̃ն մերոյ Ք̃ի եղանելն մեր 'ի սբ Եկեղեցւոյ մերմէ (բայց 'ի կանայք) նոյն ժամայն շնորհաւորեսցուք, 'նախ զքահանայից մերոց, և յապայ ընդ միմեանց 'ի գաւիթս սբ Եկեղեցւոյ մերոյ, և ապայ եկեսցուք իւրաքանչիւր ընդ սիրելիս և բարեկամս և յազգականս մերոց տիկնոց, զի շնորհաւորութիւն մեր կատարեսցի յառաջ քան զկէս օրն առաւօտեան, և տիկնք մեր պարտին կալ և մնալ իւրաքանչիւր տան, և սպասիլ շնորհաւորող սորանց, մինչև ցկէս օր և նոյն աւուր յերեկուն 6: Ժամէն մինչև ցինն ժամ յերեկոյեան, տիկինք մեր եկեսցեն առ 'ի շնորհաւորութիւն ընդ միմեանց սիրելի և բարեկամաց և յազգականաց իւրեանց, զի կատարեսցի գործս 'ի նոյն աւուր տօնախմբութե, զի մի ծախսեսցուք յաւելորդ ժամանակս մեր

ԽԵ

ԽԸ

Ամենայն դեկտեմբերի 10 ։ ինդ. կէն որբոց մերոյ, Հաստուցան իւրեւրեաց փոխանի մերոյ, երկու հարիւր րուփի ծախ պատույ Հայոց, և երից փոխանն պարտէ, պատրաստիլ սեղան ճաշի բոլոր մանկանցն Հայոց արանց, և սեղան ընտրիսի արանց և-կանանց, առ 'ի լինիլ ճաշ միայն արանց, ընտրիս արանց եկանաց 'ի յունվարի 6. յաւուրն տօնի յայտնութեան Քի նե-թէ ասացեալ 200. րուփին մի բաւեսցի ծախ Հացկերութ-ին, զոր ինչ պակաս, 'ի քսակէն, երից փոխանին մերոյ լցու-ցանիցէ ։

ԽԹ

Ամենայն նուիրակ եթէ 'ի դառնալն իւր յԷջմիածնէ, և իւր Յեր-րուսաղէմայ, 'ի վանքն սրբոյ Յովսեփայ յարիմաթացւոյ (որ է-վանք առաջնորդարանի մերոյ) որ եկեսցէ մադրասէս պարտ էր իւ փոխանն մեր 'ի կողանէ բոլոր ժողովրդի գրել պատաս-խանատուակի օրհնութեանց նոցա, և յայտնի առնել նոցա զան-ակութիւն նուիրակաց ; որոց, ողորմութեանց, յիշատակաց մե-ռոց ; և օրինակ զ ռուսանաց նուիրակաց ծրարեալ 'ի նմա, երկո-տրինակօք երկու ժամանակօք ընծայել, առ 'ի պատուս սրբութեանց արքազանի և սրբակրօնաց մերոց, զի նոքայ 'ի մէնջ, լսելով լուսոյն առաքս մեր։

ԽԷ

Եթէ գուցէ ելցէ ՚ի միջի վանօրէից մերոց արդիւնք նոր, այսինքն, գիրք յնոյ պատմութեանց նախնեաց թագաւորաց մերոց և քաջութեան գործոց զօրագլխաց մերոց, և յաղթանակաարժան յաղթութեանց յազգին մերոյ, և աշխարհագիր թէ տանց և բնակողացյազգին մերոյ ՚ի Հայաստան, միաբան խոստանամք զի գնեսցուք այսպիսի գրեանք իւրաքանչիւր տեարք տանց ընտանեաց աստ բնակողաց յամէնքս մի գիրք, այս ժռածու-

թամբն:

Եթէ գիրքն իցէ մինչև 500. թղթանցի . . .
հատուցանեմք նմայ ըռւփի 50
Եթէ . . . 400 40
Եթէ . . . 300 30
Եթէ . . . 200 20
Եթէ . . . 100 10
Եւ եթէ տարեկեաց շրջան լուսնոյ եւոն սրբոց մերոյ 4

ԽԸ

Սովորութիւն արարաք մեզ մինչ բնակեաք ՚ի պարս, որ ոք դուստր ՚ի յազգէն Հայոց որ ամուսնանայցէր ընդ առն, պարտական լինիւր պաշտելզամ ըստ աւանդութեան որում պաշտէր առն իւր, վասն կալոյ և ծնալոյ նոցայ ՚ի կեանս խաղաղս և արդ ՚ի պատճառէ փոքրութեան խմբի յազգիս մերոյ աստ բնակողաց հաճեցաք մեք ընդունիլ դստերս թիւրեալ Հայոց, ամուսնութի տղայոց մերոց եթէ ընդունեսցի դուստրն ածնողքն նորայ, զի դուստրն և՚ինմանէ ծնեալն կալով նմանեն ամաւուրս կենաց իւրեանց խաշինս հովուապետին Եկեղեցոյ Հայաստանեայց և թոյլ տամք դստերաց մերոց զի մի խնայեսցեն

շնո

չնորհս ամուսնութենէն ընդ օտարութիւրեալ Հայոց, եթէ փե-
սայն յառաջ քանզ ամուսնանալն ձեռնագրեսցի դաշ-
ինս, հարսանեաց իւրոց տեղւոյ գրով եւ այլ երկու ամուս-
նութիւն, նյեւ ամուսնանալոյն կայցեն սիրով նվալեսցենսա
հման ԱԾ պաշտութեան իւրեանց իւրաքանչիւր կերպիւ որ-
պէս դաշնեալ իցեն:

Դաշինն լինիցի նմանութեան որպէս 'ի վայր·

Օրինակ Դաշնագրութեան Հարսանեաց:

Ընդ արտաքոյ ուղղութեան Հայոց դաւանութեան Քրիստոնէի-

Ցայսմ լիցի ամենեցուն որ ես լէվոն որդի ռափայէլի յազ-
գէն Հայոց 'ի Վիզաւառէն Ճահկայ, եւորդ մադրասիս վաճա-
ռական, կամաւորելով պատեմ ովսաննայ դստերն ոհան-
իսի 'ի եղեօղէն յեզլարդու մադրասիս բնակողին տուգանեմ
զանութեան տասն հազար մադրասիս ոսկէ հուն վասն լու-
երատուպապէս հասուցումն նոյն պարտոյս տանելոյ, պարտա
կան արարի իմ անձն կտակակատարին եւ իմ ստացուած իմն
'ի վերյիշեցեալ ովսաննէ, իւր կտակատարին եւ անուանելոյն
փոխն հատատուութեան պարտոյս առաջի վկայից ձեռնագրե-
ցի 'ի յայսմ, եւ կնքեցի յայսմաւուր մադրասումս ապրէլի
ամսի 4: Ցամի տն փրկչին մերոյ 1783

Ես վերոյ անուանեալ լեւոնս, ուխտ եդի եւ դաշինս, կատարեցի·
ընդ վեր յիշեցեալ, ովսաննէ որ ըստ օրինօք հաստատեալ
մբ եկեղեցու ամուսնանամ, ընդ վեր յիշեցեալ ովսաննէ կա-
լով, մ'նամ ամուսնացեալ զամ աւուրս կենաց մերոց, 'ի սկզբ-
բէ ամուսնանալոյն մինչեւ վերջին կէտ կեանս ովսաննէ եւ ո
ու նմայ արձակութեան, զի ազատապէս պաշտեսցէ զած եւ-
ամ դստերս 'ի մկրտութ ծնեալ մկրտեսցի Ցեկեղեցիս Հայոց, եւ-
եթէ յինչն եթէ դստերս մեր զամ աւուրս կենաց իւրեանց
զած պաշտութենս, եւ կալ 'ի հաւատս քրիստոնէութեան, լինիցի

Ըստ կանոնի սբ. Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց

Եւ արդ ես 'ի վեր յիշեցեալ Լեւոն եթէ հաստատուն կալով մնացի 'ի վերոյ յիշեցեալ դաշնադրութեանս, ուրեմն 'ի վեր յիշեցեալ պարտին իմ տուգանաց անարժան կարէ լինիլ, այլ անդրադարձն եթէ թիւրեցայց 'ի դաշնադրութենէս եւ կամ որոշ մասանց նորին, յայնժամ պարտին իմ տուգանաց կարէորէ հաստատուն եւ արժանի իմոյս հատուցանելոյ:

Լեւոն որդոյ Ռաֆայէլի:

Վկայեմք որձեռնադրեալս:

Մաղաքիայ Շմաւոն:
Զաքարիայ Բաղդամ:

ԽԹ

Տուաք արձակութիւն կառավարչաց որբոց մերոց. ամ դեկտեմբերի 15: Թուլին շրջեցուցանել թալխտ մի հաւաքելոյ 'ի մէջ ազգորդութեան, վասն որբոց անանկացեալ աղքատաց մերոց եւ իւրաքանչիւրոց զոր ինչ 'ի սրտէ իւրմէ ելցէ գրեացի 'ի թուխան, եւ հատուցանիցէ կառավարչաց մերոց, 'ի յայսպիսի տրից զոր ինչ որ ելցէ մուծանեն 'ի մուտուկն որբոց մերոց:

Եւ կառավարիչքն որբոց մերոց 'ի միտս իւրեանց ունիլ պա-

րտին

րտին, ողորմած եղեալ լինիլ 'ի վերայ բոլոր տնանկաց ա-
ղքատաց յազգէն Հայոց, մադրասումս բնակողաց, եթէ 'ի
տարր յաշխարհէ եկելոց եւ կամ փոքր ժամանակ աստ պան-
դխտելոց եւ աստի ելանողաց առ այլ, մխիթարեսցեն 'նոցա
երկայնամտութբ, 'ի չափաւորութենէ կարողութեն պտղոյ նուի
րանաց, մնացուկին որբոց մերոց եւ արժանաւորութեն ստան-
նողաց:

Օրինակ, Յայցելոյ ողորմութին:

Ազնուայմեծար պարոնիք յազգէն Հայոց բնակողաց մադրասիս
Պատուելի Տիկինք,

Յարկ 'ի վերայ իմ կայ յիշեցուցանել 'ի միտս ձեր, զաղքատ
եւ տնանկս, որ յարաժամ ակն ունին 'ի շնորաց ձերոյ, եւ որպէս
դուք սպասիք գտանելոյ շնորհս 'ի տէ, եւ աջողութին գոր
ծոց բարեաց ձերոց, այսպէս լերուք ողորմած առ աղքատ եւ
տնանկս ձեր, առատաձեռնութբ, զի տէր յատուցանէ փո-
խարէն ձեզ, անի հուն ողորդութբն իւրով
Մադրասումն դեկտեմբերի 15:
Յամի տն փրկչին վքի 1783:

Ձերոյ խոնարհ եւ փոքր սպասաւոր

Որպէս

Ծ

Որպէս սովորութիւն է բոլոր Եւրոպիացւոց, օրաւուր բերել զբան գիշեր գիշերի յօրինել հնարս, վասն բարութեան յազգին և արդարութեան յորինաց իւրեանց, այսպէս 'ի յորոց պատճառէ և մտածութեան եթէ գուցէ խաբեսցէ յազգէս Հայոց 'ի յիակութենէ քաղաքիս, և'ի խաղաղապահութենէ Բրիթանիացւոց յայնժամ պարտ է մեզ 'ի միջի մերմէ ընտրել եօթն այրս նշանաւորս սեբհական յազգէն Հայոց և աւանդութեան Հայաստանեայց սբ եկեղեցւոյ, տէրպատւոյ և ստացուածոց եղործոք բարեպաշտ, զի ընդ կառաւաշօք մերոք համարեսցին անձինք տասն - և տասցուք նոցայ պաշտօն Հայրախնամ դատաւորութեան 'ի վերայ բանին որբոց տնանկաց և աղքատաց մերոց, և բանի ժառանգորդաց և տէրանց յիշատակաց, ձեռն արկեալ ձեռամբ հասարակ բնակողաց Մադրասիս Հայոց, զի նոքայ յառաջագրեսցեն վասն եկեղեցւոյ մերոյ, աստի, առայլ, և աւանելոյ բանին անդ կին որբոց տնանկաց և յիշատակաց մերոց, զամ որ ինչ առաջադրութեան 'ի նոցանէ որ եւս պարտ է մեզ հնազանդիլ և եղանիլ 'ի գործ, և որոք 'ի միջոց յանդգնեսցի, նա եղցէ ուր և ինքն կամի, և զրկեալ լինի 'ի նա 'ի պարոնութենէ որում հասարակօրէն ունէր 'ի վերայ անդ կին որբոց մերոց.

Օրինակ

Օրինակ Պաշտօնի Հայրախնամ Դատաւորութեն 'ի մէնջ Մադրասիս Հայոց:

Յայանի լիցի ամէնեցուն որ 'ի պատճառս տարբերութեն ժամանակին կամ 'ի մեղաց գործոց ձեռաց մերոց, կամ 'ի նորագոյն սահմանի յիշխանաց մերոց, եկն և եհաս ի վերայ մեր հրաման ելանելոյ 'ի քաղաքէս առ այլ, ըստ յամէնմատութենն յիսուն երրորդ յօրինացն կարգադրութեն Մադրասիս Հայոց ընտրեցաք 'ի միջէ մերմէ եօթն անձինս յազգէ մերմէ նշանեցաք զինոսայ լինիլն հայրախնամ դատաւորս այսքինքն:

Պետրոս . . .
Պօղոս . . .
Թադէոս . . .
Բարդողիմէոս . . .
Մարկոս . . .
Մաթէոս . . .
Ոհաննէս . . .

Զի ընդ տարէս կառավարիչք եղեն սոսա անձինք, և միաձայն և միախոհ հաճերոց յօժամութեամբ տուաք պաշտօն հայրախնամ դատաւորութեն և իշխանութեն 'ի վեր յիշեցեալ-տասն անձանց, զի մինչեն 'ի խորհուրդ ժամանակաւ հնգետասան աւուր ժամանակի, և տայցեն մեզ յիշխանական հրաման եթէ վասն կերպին ելանելոյ մերոյ աստի և առ ոյր եթէ վասն կերպին յանելոյ անդուկն որբոց մերոց և զարդ Յեկեղեցւոյ ասաի և առ ուր և որում կառավարութեամբ թէ յանելոյ թէ առ այլ պահելոյ, զամէնայն զոր ինչ հրաման 'ի վերայ յայսմ գործոյս որ ելանէ 'ի հայրախնամ դատաւորաց մերմէ նա լինիցի կամք և ընդունելութին մեր, և ոմոք 'ի մէնջ որ յանդգնեսցի նայինքն գրկեալ լիցի 'ի մասնակցութենէ

թենէ կարողութեննէ իւրմէ որ հասարակօրէն ունէր ՚ի մինջ մեր ՚ի վերայ մնդուկին որբոց մերոց , գրուեցաւ մադրասումն ՚ի միջի ժողովի մադրասիս Հայոց , և միաբան ժողովեալքս յաւելի մասն որոյ ունի կարողութիւն ըստ 27 : Երրորդ յօրինաց մերոց լինի իւր բոլորովին բնակիչք մադրասիս , ձեռնադրեցաք ՚ի յայսմ աւուր մարտի ամսի 15 : Յամի Տն 1783 :

Մադրասիս բնակողք Հայոց . . . .

Օրինակ Հրամանի Հայրախնամ Դատաւորաց :
՚ի յանուն որում տեղի որ ընտրեսցի ՚ի յայնմ ժամանակի :

Պատուիրեմք ձեզ իբրև սիրելեաց եղբարեկամաց մերոց , և հրամայեմք ձեզ իբերանոյ ձերմէ վճռանօք , որում ետուք իշխանութիւն մեզ հրամայելոյ ՚ի վերայ ձեր , և ՚ի վերայ բանին ձերոյ , զի ընտրեցաք մեք վասն ձեր , և մինչ որբոց ձերոց տեղ բնակութեան ՚ի յարևել կոյս Հայաստանեայ ՚ի գաւառն անուանեալ ղզլար ՚ի պահպանութիւնն պերճապայծառ կայսերութեանն Ռուսաց վաղնջոց բարերարի յազգին Հայոց- ել ընտրեցաք ՚ի միջէ մերմէ նախընթացք կարապետք :

Եւ

Եւ արժանի համարեցաք զի խոստանայցէք նոցա պաշտօն կառաւարութեան գործոյ անդէին որբոց մերոց, եօթն ամ ժամանակաւ, ըստ յամեմատութեան 40: Երրորդ յօրէնս կարգադրութեան մերոյ, և տայցուք նոցա ամ ըստ ամէ իւրաքանչ իւր անձանց 2000: րուփի վարձ, եւ արձակեսցուք երիս կարապետս, երիս ժամանակաւ զանձիւք 'ի Ղզլար տանելով ընդ իւրեանց մի 'ի երից բաժին քանակութեանն դրամոց անդէին որբոց մերոց, և մի 'ի երից բաժնեալ ամի, եղանել այ կարապետաց, և մնացորդ մի 'ի երից բաժին դրամոց, յետ լուելոյ ձեռաց ամբողջ հասանելն նոցա 'ի Ղզլար, և խաղայցուցանելն դրամոց ձեռացաւ Ղզլար, 'ի կերպս վաճառականի և 100 են 5: վաճառելեաց վարձառնողին, մնացորդ շահն անդէին, որբոց մերոց, Եւ դուք հանդարտութեամբ, վաճառեսցուք զամ ինչ ձեր, և եկէք 'ի Ղզլար, այլ յառաջ քան զ շինել տունս նորանակից 'ի նմա հաստատեսցէք դաշինս ընդ կայսերութեան Ռուսաց, և գտցուք ազատութեան այսոյ մտածութեամբ որ 'ի սրտենայն:

Մադրասումն մարտի ամսոյ 10: Յամի տն̃ փրկչին մերոյ Քի̃ 1783:

Հայրախնամ դատաւորք Մադրասոյ Հայոց

Օրինակ

Օրինակ դաշնաւորելոյ առ. կայսրն Ռուսաց:

Նախ . Պաշտել մեզ զածն ամ արարածոց և մերոց ազատ-ապէս ըստ սովորութեն մերոյ Սբ Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց Է երկրորդ կառուցանել եկեղեցիս բարձրաբերձ գմբէթաւ և-նշան սուրբ խաչին 'ի գլուխ.

Երրորդ Միոք յիշխեսցէ 'ի վերայ եկեղեցայց մերոց բայց հա-յրապետն Հայոց որ 'ի Վաղարշապատ, և ամ Եկեղեցական 'ի նորմանէ դատեսցի:

Չորրորդ Դատաւոր մեզ 'ի յազգէ մերմէ ընտրեսցի 7. խոր-հրդականօք, և 'ի կայսերէ տայցէ նոցա նամակ պաշտօնի դա-տաւորութեն բայց քրէական մեղաց.

Ե երորդ 'ի ժամանակի պատերազմի և խաղաղութեն, զօրք մի բնակեսցեն 'ի բնակութիւնս տանց և այգեստանեաց և 'ի-յերեսս գաւառաց մերոց, և 'ի միջէ մերմէ մի պահանջեսցեն ոչ զինուոր, և ոչ արհեստաւոր, և ոչ գրաստ, և ոչ կերակուր (բայց յայնոցիկ որ կամաւ եկեսցեն և ընդունեսցեն պաշտօն և կամ վասն շահաւէտութեանց իւրեանց վաճառեսցեն զոր ինչ)

Զ երորդ 'ի յազգէ մերմէ մի լինիցի ծառայ, այլ միաբան ազատ

Է երորդ ամ իրաց վաճառականութեն և յերկիր գնելոյ և վաճառելոյ և ամ արհեստի արհեստագործութեն վասն մեր բացարձակ լինիցի, հաստատելով մեր հարկս մաքսըս կայ-սերական:

Ը երորդ Աւանց ժառանգ ննջեցելոց ստացուածոց ժառան-գն, որբոց սնդուկն մեր լինիցի.

Թ երորդ Մի գրեսցի ազգն Հայոց ժողովուրդ կայսերեթէ ոչ պանդուխտ բնակող ամ ժամ ազատ, եղանելոյ ընչիւք և ամ ստացուածօք իւրօք, ուր և յերփ որ յինքն կամի և ան-յապաղ եղանօղս գտցէ փաստապօտ եղանելոյ.

Ժ երորդ Արձակութեն ունենեան հերքել ամ այլ յազգ 'ի քաղաքէ և կամգեղէ և բնակութենէ մերմէ, յատկապէս վա-հանայից

քահանայից այլ ազգաց եթէ քրիստոնէից եւեթէ մահմետականաց իսրայէլից եւ յեթանոսաց.

11 .. Ծնունդ եւ կրօնութիւն հարսանիս եւ պաշտօն ննջեցելոց մերոց, ձայներգութիւնք երգոց եւ զանկակաց մերոց տաճարի յեւ աստան որ քայն գործութիւն մեր խոստանայ.

12 .. Ունիլ արձակութիւն շրջել յերեսս ամ երկրի ռուսաց բանիւ, վաճառականութեան մերոյ, հաստատանելով հարկ եւ մաքսս կայսերական.

13 .. Ունի եւ երծաթն մեր յանել յաշխարհէն ռուսաց եւ մուծանել ընդ յաշխարհս հայոց, արձակ լինիցի եւ մի լինիցի հարկ կայսերական եւ ոչ ոք դատավորէ.

14 .. Յարկ, եւ մաքսս յաս եբաժին, եթէ բուրդ, անկոյ ձեռագործից, եւ վաճառականութեանց եւ այլն հաստատեսցէ մեզ այն որ սեպհական ռուսաց յազգն յառաջ ցանէ

15 .. Աղքատս, անանկելս եւ տկարս յազգէն, հայոց անխնամս մխիթարեսցի, ի տանէ ողորմութեանց եւ յիւանդանոցէ յազգէն ռուսաց միանոյն կերպիւ, որպէս սեպհական յազգն ռուսաց

16: .. Մահապարտն Հայոց, ոչ այլ կերպիւ մեռցի բայց սրով հատանելով գլուխն ի մարմնէ

Դաշինքս մի լինիցի ժամանակաւոր եթէ ոչ, մշտնջենաւոր:

Օրինակ

Օրինակ կառաւարութեան կարապետաց մերոց վասն բնակելոյ ղզզլար եւ կամ խւր եւյէ պարտէ լինիլ, ո՛չ երկրորդ յօրէնս կարգադրութեան մերոյ, բայց 7. ամժամանակաւ:

ԾԱ

Վ՛արք կացութեան մերոյ լինիցի հեզ եւ խոնհար, ուսումն մանկանց մերոց յարաժամ, եւ՚ի ժողովս եթէ խորհրդոյ եւ միաբանութեան եւ եթէ ընտրողութեան բազմութեան պահելով պատիւ միմեանց, եւ յաւելորդապէս ծախս եւ ընկուն արծնիլն, արգելեալ ՚ի մէնջ զի գործէ, ՚ի տան հանդիսի եւ ՚ի երգոց միջի - խրախճանութեանց արբեցողն, եւ ՚ի յընկերակցութենէ նոցունց անպատեհ շարժողն, արհամարհեալ լինի ՚ի եկեղանոյ եւ խրախճանութենէ մերմէ, մինչ զղջասցի վարքն իւր:

ԾԲ

Ցամենայն ուք մտանելով պաշտօններից փոխանութեան առասցէ ՚ի մէնջ մեր աշխարհագիր, եւ յանիցէ համար մադրասիս հայոց արանց եւ կանանց, եւ համար յեթանոսաց մկրտեցելոց ՚ի յեկեղեցիս մեր, շարեսցի ՚ի գիրս դավթարին աշխարհագրութեան, եւ յանիցէ երիս օրինակս նորայ, եւ զմէռնայ դրեսցի, եւ զմեւսամբ երիս անցաւոր արանց ընծայեսցէ ՚ի բնասս, հայրապետին մերոյ որ ՚ի վաղարշապատ, նշան հնազանդութեան մերոյ, զի ծանիցէ պատուական հովուապետն մեր, համարս խաշանց իւրոց տառապելոցս որ հարստացեալ սրտիւ ՚ի սեբահամանութէ եւ պանդխտացեալ ՚ի սաստ, յարաժամ բազմասին ելանելն հովւի քաջին իւրեանց, ՚ի խնդիր մոլորեալ ոչխարացըս:

՚ի պա

ԾԴ

'ի պատճառս նոցա սովորութեն մերոյ պահելով զանազան թիւ և տարեմուտ, և ժամ աւուրց, և գիշերի տա տեղի տարակուսութեն բազմաց, վասն որոյ հաստատեցաք 'ի ՄՋԻ' մերում այսպէս:

'ի ՄՋ գիշերն սկսանի առաջի ժամն առաւօտ մինչև ցկէսօր երկոտասան ժամ աւուր, 'ի կէսօրէ ցերեկեն սկսանի առաջի ժամ երեկոյեան մինչև կէս գիշեր երկոտասան ժամ գիշերոյ, նոքա որ պահեն թիւ հռոմայեցւոց պարտէ նոցա 6: Երրորդ աւուրն յունվարի լինիցի սկիզբն տարւոյն, և նոյն աւուր փոխարկի թիւ փրկչին մերոյ, և լինանի տարին մինչև ցվերջ հինգ երրորդ յունվար ամսուն, նոքա որ պահեն տոմարն յազարիա դպրին պարտէ նոցա սկսել տարեմուտն տոմարի Յազարիայի Շամս ամսի մի թուին և վերջացուցանել տարւոյն աւելեալ 5: Թվին այլ, որպէս ոմանք շարեն 'ի գրեանս իւրեանց անուանքամանց տոմարին յազարիոսի, և թիւ փրկչին պարտէ սոցայ փոխարկումն թուին փրկչի արտաքսեն 'ի 22: Երրորդ ամսոյն արամ, և լինանիլ 'ի քսան և մի երրորդ արամ ամսոյն զի քառուցի տարակուսութենք 'ի ՄՆՋ:

ԾԴ

Եթէ գուցէ նուազեսցի եւ պակասեսցի 'ի յազգէ մերմէ աստ բնակողաց ժողովուրդք 'ի բոլոր պատճառէ որ լիցէ, յառաջ քան զի դատարկվիցին մեր քաղաքէս պաշտօնատարք կառա-վարութեան ընդունելին որբոց մերոց 'ի ձեռին ում որ 'իցէ յան-նիցեն ամստայուածկն ընդ կէն եւմեւնանեն խնդրուկն Թա-գաւորին բրիթանիու որ 'ի քաղաքս եւ կամ 'ի նմանէ պահպան-եալ հովանաւ, միով պատուիրանաւ որպէս օրինակն 'ի վայր

Օրինակ յիմնարկելոյ ստացուածկս որբոց մերոց 'ի գանձարանն Թագաւորին

Ներքոյ ձեռնագրողք տեղակալք մադրասի Հայոց եկա-ալարիչ ստայուածոյ որբոյ տնանկաց, աղքատաց, եւ մնաց կտակի յիշատակաց, ունիմք պատուէր 'նախնեաց մերոց յազ-գէն Հայոց մադրասում բնակողաց 'ի 54: Հատոր յօրինաց' կարգադրութեան, մերոյզի յորժամ պակասեսցի նշանաւոր արք եւ տէր պատուոյ եւ ընչից 'ի յազգէն Հայոց մադրասում բնա-կողաց, մուծանիցուք ստացուածկն ընդ կին որբոց մերոց 'ի-գանձարանն Թագաւորին մեծի Բրիթանիացւոց, նոյն յաղ-ագաւ, ահա ընծայեմք 'ի պաս թարեպաշտ իշխանաց քա-ղաքիս 47865 յուն եւ ցանկամք ի ձեռն ջհրու մայեկլ գանձապետին Թագաւորին գիտանայցէ եւ տայէ մեզ ըռսիդ եւ 'ի համարն գանձի Թագաւորին շարեսցի, զի դրամս այսէ ստացու-ածք որբոյ, աղքատաց, եւ նանակաց, յազգէն Հայոց, պի-կալով մնասցէ 'ի գանձարան Թագաւորին մինչեւ ժամանակ

ընդ

ընդ ժամանակս, որ Երևեսցի 'ի յազգէն Հայոց երկոտասան այր, տէր պատուոյ եւ ընչից բնակեալ 'ի Մադրաս, յանցնեցէն նոցայ, եւ եթէ կալով ժնասցէ մինչև 50 ամ եւ ոչ ելցէ ուր իւն դիր դրամիս յամիկ, յայնժամ տուցէն իւրաքանչիւր անձնի յազգէն Հայոց, եւ աւանդութեն Հայաստանեայց սբ Եկեղեցւոյ 'ի տարր յաշխարհէ աստ երևելոյ, մին հազար ըռուփի

մինչև լցցի թիւ դրամին մերոյ:

Եղև մադրասան Ցամի քրիստոսին մերոյ ՔԻ

Ձերոյ հնազանդ եւ կառավարիչ
որբոց մադրասու Հայոց

ԾԵ

Ցարկաւորք մեզ ունիլ սահման վասն որոց արանց եւ կանանց ընդ միմեանց օրինօք ամուսնանալոյ դաշնադրութիւն, 'ի պատճառս յորինայն պահպանողաց մերոց 'ի յայսմ, այսինքն բրիթանիացւոց, որ 'ի պատճառէ առանց դաշնոյ ամուսնացողաց եթէ գուցէ առանց կրտակ մեռանիցի այրն եւ կամ կինն, տայ տեղի դզրտելոյ ընտանեաց, եւ մուծանելոյ դրամս իւրեանց՝ 'ի ծախս դպրաց եւ ատենայ բանից եւ բաղմիս անգամ լինիցի գուր կորուստ ըստացուածոց յազգին մերոյ, եւ աղքատութին

ժնացորդաց առանց կրտակ ննջեցելոց:

Օրինակ

Օրինակ դաշնադրութեն մէջ ամուսնացողաց:

Յայտնի լինի ամենեցուն որմէք ներքոյ ձեռնադրողք մարտիրոս գանդմնեսցիս, եւվարթ խաթուն մշախբրեցիս ուխտաեդաք եդաշինս խոռեցաք ընդ միմեանց, ըստ օրինօք ամուսնանալոյ, այլ յառաջ քան զամուսնանալն մեր, կամաւորապէս ընդունեցաք, զի ըստացվածկ մեր եթէ մարտիրոսին եւեթէ վարթ խաթունին, այժմ եւ յետ ամուսնանալոյն մերոյ, եւմինչեւ զամ աւուրս կենաց մերոյ, մնասցէ ազատ իւրաքանչիւր տեառն կառավարութեն եւժառանգութեն, ոչ ես մարտիրոսըս, եւոչ իմ կրտսակակատար ժառանգն եւոչ իմ պարտատէրն, ոչ ունիմք յիշխանութին, յիշխելոյ 'ի վերայ ընչից եւըստացվածոց վարթ խաթունին, եւոչ ես վարթ խաթունս եւոչ իմ կտակականատար ժառանգն եւոչ իմ պարտկա տէրն, ոչ ունիմք յիշխանութին, յիշխելոյ 'ի վերայ ընչից եւըստացվածոց մարտիրոսին, բայց յայնմանէ որ այսորս մերոյ յօժարութբ միմեանց խոստացաք, եւոր յաւելի քան զայն, պարտէ զամժամ ազատ մնալ, ընդ կառողութեն եւհրամանի տեառն իւրոյ, եւյետ մահուան մերոյ ըստացվածկ իւրաքանչիւրկատարեսցի ըստ յամեմատութեն իւրաքանչիւր կտակին մերոյ, եւեթէ վախճանն կենաց մերոց լինիցի առանց կտակագրութեն, յայնժամ կատարեսցի ըստ կարգադրութեան մադրասիս որբոց Հայոց, որպէս 19: երրորդ յօրէնս:

Եւ արդ ես մարտիրոս գանդմանեցիս, կամաւ եւյօժարութբ իմով, տէր եւժառանգորդ արարի, վարթ խաթուն մշախբրցուն 'ի վերայ 5000: դայեկան երծաթի, 'ի յընչից եւըստացուածոց իմոց, որ ինքն վարթ խաթուն տիրապէս կարողէ տիրել, եւկամ հրամայել 'ի վերայ 5000: դայեկան երծաթի յընչից իմոց առանց խտրանօք, զամ աւուրս կենաց իւրոյ, եւհրամայել

'ի կտակս

՚ի կտակս իւր վասն 5000: դայեկանի ղուրուշ կամք իւր իցէ

Նաեւ ես վարթխաթուն մշախբրեցիս, կամաւ եւ յօժարութբ
իմով ընդունեցի, որ զա͞մ զոր ինչ իմ ստացուածք էթէ՝
դրամ էթէ զարդ ոսկոյ երծաթի ականց պատուականց եւ-
ըզգեստք, արժանէ քայլրովին կալ եւ՛նալ ժառանգութին
՚ի մէնջ մարտիրոս եւ վարթ խաթունիս ամուսնութբ ծնեցեալ
որդոց եղատերաց մերոց, այլ էթէ գուցէ հասանիցի ՚ի-
վերայիմ մահ, զի ես վարթխաթունս թափոր յորդոց եղա-
տերաց մեռանիցիմ, մի ՚իւասանորդէ ա͞մ ընչից իմոց տէր
եւ ժառանգ լինիցի մարտիրոս զանդմանեցին, ամայորդն կա-
տարեսցի ըստ յամէ մատութեն կտակի իմոյ էթէ չիցէ ըստ
Նմանութեն 19: Երրորդ յօրէնս կարգադրութեն որբոց մադրա-
սախս՝ Հայոց.

Նաեւ մեք մարտիրոս եւ վարթ խաթունս ընդունեցինք, զի
՚ի միջոց 6: շաբաթ ժամանակի ըստ օրինօքն Հայաստան-
եայց Սբ եկեղեցւոյ ամուսնացաք ընդ միմեանց, կալով մի-
աայուք հաստատուն ՚ի ա͞ծ պաշտութին մեր ըստ աւան-
դութին Հայաստանեայց Սբ եկեղեցւոյ, եւնոյն զունակ ու-
սուցանել մանկունս մեր զա͞մ աւուրս կենաց մերոց, Նաե-
եւ ընդունեցինք եպարտական եղաք միմեանց, որ ՚ի յերկուց
կողմ որ ոք ՚ի մէնջ եղցէ ՚ի դուրս ՚ի վեր յիշեցեալ դաշնա-
դրութենէ եւ կամ որ ոք մասէ ՚նա պարտականէ հատուցանել
կալող եւ՛նացողին ՚ի դաշնադրութիւնս տասն հազար դահե-
կան երծաթ, հաստատութին բանիս, դաշնայ գիրս երկու
միմեանց յամէմատ գրեցաք, եւառաջի վկայից ձեռնադրեցաք
եւկնքեցաք, եպահելոցեմք իւրաքանչիւր մին վասն հարկաւ-
որութեն ժամանակի, գրուեցաւ մադրասուա͞մ օգոստոսի տասն

Յամի Տ͞ն փրկչին մերոյ ՔԲ̄ 1783:

Վկայեմք որ ձեռնադրեցին կնքեցին . . .
եւյանձնեցին միմեանց . . .

Երբ

ԾԶ

Երբ նորում ժամանակի նորում տեղի որ բնակիցէ կառաւարիչք ընչից որբոց մադրասիս Հայոց, նյիշատակաց կտակաց նայլն, նով ոք անձինք յազգէն Հայոց անդ բնակիցղաց եթէ գտանիցի մինչև երկոտասան անձինք նտեառն տանց Ընչից նպատոյ նոքայ ունին պատիւ շնորհաց համարիլ միանոյն որպէս մադրասիս Հայոց, եմխիթարութին անդ կին՝ մերոյ նլցէ առ որբս տնանկք նյաղքատս յայնմ տեղ բնակող Հայոց մկրտելոյ 'իՅեկեղեցիս մեր, միանոյն կերպ ոպ մադրասիս Հայոց:

ԾԷ

Որոք ոմն նկամ ոմանք պարտական մնդ կին որբոց մադրասիս Հայոց, եթէ յանդգնեսցի հատուցումն տանելոյ պարտս իւր նկամ կատարելոյ հրաման իւրոյ ընտրեալ դատաւորի վճռոյ 'իվերայ իւրոյ, յայնժամ կառավարիչք որբոց մերոց ունին արձակութին ելանել 'իխնդիր 'էդրուն դատաստանի, նըստանալ բանն, եթէ պարտականն ներաշխաւորն չիցէ լեալ Թափոր ընչից նաղքատացեալ, այլ եթէ 'իորոք պատճառէ յատկապէս հանկարծահաս ցասմանէ պարտականն ներաշխաւարն գտեցեալ աղքատ, համբերել պարտէ մինչ տէր՝ տայց 'նմայ, նևա հատուցանէ որբոց մերոց վասն որոյ կառաւարիչք ստայուածոց որբոց մերոց հարկաւոր նյոյժ հարկաւորէ 'իժամանակի ընդունելոյ տալ դրամ պարտ նոցայ թէ պարտականն նթէ երաշխաւորն ծանիցեն եթէ լինիցի տէր ընչից նորոք գործակալ որ իցէ ընթացս իւր բարւկէս յապա տայեն դրամն որբոց մերոց վասն շահելոյ, ոչոք պարտական նձրի վասնող մի գտցի շնորհս ստանալոյ դրամս որբոցբտյց ողորմութին ըստ կարգադրութեն մերոյ:

Որոք

ԾԸ

Ով որ իցէ բստանալով դրամ որբոց մերոց եթէ փաշխի և-
եթէ պատասխանի ՚ի վերայ նաւերոնց , թուխք պարտուցս և ՚ի վե-
րայ նորայ երաշխաւորութիւնն եռ սխոն պխայէ լինիլ ըստ յամե-
մատութէն կարգադրութենց մերոց , և հարկ ՚ի վերայ գրձա-
գրի մերոյ լինիցի , եթէ պարտս երոք դրամ բոտանեղն լի-
նիցի թափոր սահմանաւ , գրելոյ գձա , գիրն յօրինեսցէ շա-
րիւ և ըստ կարգադրութեան պարտական երաշխաւորն ձեռ-
նադրեսցէն առաջի վկայից և կնքեսցէն , զըստ զոր ինչ այս-
պիսի գրեանք մուծանելով ՚ի ծնդուկս որբոց մերոց , բստանալով
դրամ , պարտէ դրամ բստանողն հատուցանել մին բուրփի գին
թխտոյ և կարգադրութեան շարելոյ , ՚ի ծնդուկս որբոց մերոց :

ԾԹ

Ով ոք ՚ի մէնջ որ կամեցի թէ կրտակս իւր , և կամ թէ որ ոք
արժանաւոր գրեանք յանցուցանել մէջ դ փտարին որբոց մերոց
ունիարձակութիւն , այլ պարտէ հատուցանել գրձագիրին որ-
բոց մերոց , ըստ մին հարիւր բառ գրեցելոյ կէս բուրփի , և-
բոլոր մին գրին մին բուրփի , ծնդկին որբոց մերոց , և ով ոք
՚ի մէնջ հարկաւորեսցի , զի երեց փոխան կառավարիչք որբոց՝
մերոց ըստ երից փոխանական իշխանութեան վկայութիւն գրեսցի
՚ի վերայ որ ոք գրի իւրոյ , պարտէ հատուցանել ըստ մի վկա-
յութիւն մին բուրփի որբոց ծնդղին մերոյ , և սա երից փոխան
իշխանն որբոց մերոց , որ ոք գիր որ երից փոխանական իշխ-
անութեան թէ վկայութիւն գրեսցէ և կամ բուսխտ տացէ և կամ
ինչս եղբունս ննջեցելոց եղանձանային կնքեսցի , պարտէ
կնքել կնքաւ որբոց մերոց , և հաջեցաք զի յօրինեսցի կնիք
մի նշան որբոց մադրասխ հայոց նշանաւորեալ աստխ մի 6:
Յանկունի թիւն 1666: այժինքն թիւ ժամանակի որումյազգեն

հայոց

Հայոց, յանձն առին մշտնջենապէս բնակիլ 'ի Մադրաս. Թէպէտ անցաւոր արքայազգէ մերմէ 'ի սյսմ 'ի թիւին փրկչին մերոյ ենն լինիլ լուաք, նյառսյ քանզ զայս 'ի զանազան տեղիս 'ի Հնդիկս:

Կ

'Ինչս որբոց տնանկաց, աղքատաց եւ առանց ընտանի նշէցելոյ եւ ժամանակն ժամադրելոյ անցեալ դրամական իրաց պարտէ հոգաբարձուր, վաճառել, եթէ վաճառումն լինիցի 'ի գաւիթս Սրբոյ Եկեղեցւոյ մերոյ եւ կամ որոք տեղի որ իցէ 'ի գլինէն վաճառեալ իրաց քանի որ լինի գի մին հարիւրին մին յանել պարտէ մուծանել 'ի սնդուկն որբոց մերոյ, նաեւ եթէ գուցէ 'ի մէնջ մեր զամ զոր ինչ որ վերայ բերէ յազգիս Հայոց եւ հեթանոսաց նոցայ որ մկրտեցեալ 'ի եկեղեցիս մեր եւ կալով մնացեալ ըստ աւանդութեան Հայաստանեայց Սբ եկեղեցւոյ ցանկանայ են հոգաբարձուր վաճառել 'ի գրունս Սբ եկեղեցւոյ մերոյ, նոքայ եւս պարտական լինիցին հատուցանել գի 100: ի մին որբոց մերոյ որ աա դրամս եւ զոր քայնորիցէ մտցէ 'ի սնդուկս որբոց մերոց:

ԿԱ

Ըստ 22: երրորդ յօրէնս պատուիրանի մերոյ հաւաքեցաք դրամս որբոց մերոց տալ վաշխի, եւ պատասխանի 'ի վերայ նորոց գի ոճն ոչ յաւելի քան թէ 3000: յուն երաշխաւորօք, այլ եթէ գուցէ զի գտցի ոմն որում փոխանակ երաշխաւորի ակի՝ երծաթ եւ ակունք պատուականք հանձնեսցեն կառավարչաց որբոց մերոց գրաւ, եւ գրաւ դնողն լինիցի այր ծանօթ արանց եւ բարեհամբաւ, զի մի լինիցի գրաւն այն գողացեալ եւ խաբեբայութբ 'ի յայլմէ փոխառեալ, կարողէն տալ դրամ

որբոց

որբոց Մերոց ի ւրաքանչիւր գրաւ դ'նողի մինչև տասն հազար յուն եթէ գրաւն արժէսցի 14000: յուն մի տարի ժամանակաւ ըստ յամեմատութեն օրինակի սանատին որ 'իվայր

Օրինակ Պարտուց Գրավականօք Լինիցի Ըստ:

'նմանութեն վաշխապարտի որ 'ի 22: Երրորդ յօրէնս և'ի միջի նոյն սանատին իւր հարկաւոր տեղն յիշեցեալ այսպէս որպէս 'իվայր:

Առ 'իհաստատապէս հատուցումն առնելոյ իվէր յիշեցեալ պարտնիմ գրաւ դրի 300: օնց ոսկի, կամ 100: մանջալի քուռայ ալմազ կամ մին ակունքով շինած ամբարչոյ թէլով կապած ներքոյ իմոյ կնքաւ կնքեցեալ որ գինն 'նորայ յաւելի կամ պակաս 14000: յուն արժէ գի կալով մնասցէ 'իձեռս ա̅րն . . . կառավարչի որբոց մադրասիս Հայոց մինչև, հատուցանեմ, 'իվէր յիշեցեալ պարտնիմ վաշխիւ իւրով, յապա ըստանայցեմ գրաւն իմ, այլ եթէ գուցէ գիյապաղեսցի հատուցումն իմ ժամադրեալ ժամանակի, ա̅րն . . . . կամ յետ 'նորայ յաջորթող կառաւարիչ որբոց մադրասիս Հայոց ունի կարողութին 'իվերայ 'իվէր յիշեցեալ գրաւին իմոյ վաճառեսցի հրչակաւոր վաճառմամբ և'ինմանէ առաջին հատուցումն ըստանայցէ 'իվէր յիշեցեալ պարտն իմ և զոր ինչ յաւելանայ տացէ ինձ և զոր ինչ պակասեսցի ես

պարտա

պարտական հատուցանելոյ, եւ որ ոք հանկարծահաս ցաւ-ուն եթէ գողից աւազակաց, ժամանակի պատերազմի աւ-արահարից կորուսցէ գրաւն, պարտ դրամին և յաւելորդին գրաւին անյիշելի լինիցի :

ԿԲ

Եթէ հարկաւոր լինիցի յատկապէս օգնական լինելոյ մադր-ասի Հայոց, եւ կամ հեթանոսաց մկրտեցեալ ՚ի յեկեղեցիս մեր եւ կալով մնացեալ աւանդութեան Հայաստանեայց սբ եկեղեցւոյ ով ոք հարկաւորեսցի գրաւ դնել տուն եւ այգիս եւ խանութս իւր, որ գտցի մէջ շուրջ պատեալ պարսպիս հարկաւոր է տալ նոցայ ֆի ունս մինչեւ երեք հազար յուն եւ ընդունիլ գրաւ տուն եւ այգի որում արժեսցի 9000: յուն այսինքն արժող-ութեն տան որ լինիցի 3000: յուն սա կարի մտանել գրաւ 1000: յուն մի տարի ժամանակաւ, եւ եթէ հատուցանէ տա-րեկան շահն նորոգեսցի սանատն կարի պարտքն մնայ ՚ի վե-րայ նոյն գրաւի մինչեւ տասն տարի, եւ այսպէս անպատճառ հատուցումն լինիցի, եւ եթէ տունն եւ կամ այգին լինիցի ար-տաքոյ քաղաքիս ՚ի յերեսս դաշտի, ամ մի հազար յուն ար-ժողութեն տան վերայ մի տացի յաւելի քան թէ 100 յուն եւ թուխտ պարտուց գրաւեցելոց տանց գրեցեալ լինիցի ըստ յամեմատութեն վաշխապարտի, ՚ի 22 երրորդ յօրէնս, եւ-յատկութեին գրաւին ՚ի մէջ նոյն թխտոյ վաշխապարտի իւրոյ հարկաւոր տեղն ան 61: երրորդ յօրէնս, եւ գրաւն տանց՝ այգեստանեայց խանութից եւ այլն պարտէ լինիլ օրինաւոր դա-բաղէն ըստ սովորական մադրասի Հայոց ՚ի յանձնողութեն սեբհական Տեառն իւրոյ :

ԿԳ

՚Ի 23 Երրորդ յօրէնս Նշանաւորեցաք տալ դրամս որբոց մերոց իւրաքանչիւր ըստացողի եթէ վաշխի և եթէ պատասխանոյ ՚ի վերայ նաւից ոչ յաւելի քան թէ 3000 յուն նոյն գունակ մի ընդունեսցուք ոմն երաշխաւոր յաւելի քան թէ 3000 յուն, քայատրութին բանիս այսէ որ դրամս ՚ի վերայ նաւուց այն որ սլուփ իվերայ սլուփի 300։ յուն, այն որ բարկանթին 600 յուն, և այն որ երիս սիւն ունեցող նաւ ՚ի վերայ, նորայ 1000 յուն, և ըստանողք՝ն թէ վաշխի և թէ պատասխանելոյ ՚ի վերայ նաւից և կամ երաշխաւոր լինողք իւրաքանչիւր արժանեաց կարողութեն իւրեանց պարտին պարտական լինիլ, եթէ փոքր և եթէ հարուստ այսինքն ոչ պակաս 50 յունից մինչև ցըլ 3000 յուն, և որ ոք հարուստ առանալով դրամս որբոց մերոց մինչև 3000 հուն, նա մի գտցի տեղի յաւելի առանալու և երաշխաւոր այլոց լինելոյ, նոյն գունակ որ ոք հարուստ մտանելով ՚ի երաշխաւորութին մինչև 3000 հուն, նա մի գտցի տեղի առանլոյ դրամ մի ՚ի ինեղ կէն որբոց մերոց մինչ ոչ ելցէ ՚ի երաշխաւորութենէ իւրմէ, այսպէս իւրաքանչիւր ոք կարեաց յամեմատութեք, և յատկապէս բառնալոյ խտրութին ՚ի մէնջ յայտնեցաք իւրաքանչիւր կացութեն անձանց պարտս ըստանալն:

Նայ որ տէր լինի 20 հազար հուն առացուածոց նմայ պարտական ընդունեսցեն մինչև 3000

Նայ որ	տասն և հինգ հազար	2000
Նայ որ	տասն հազար	1500
Նայ որ	ութն հազար	1000
Նայ որ	հինգ հազար	800

Նայ

Նայ որ	երեք հազար	500
Նայ որ	մին հազար	300
Նայ որ	հինգ հարիւր	200
Նայ որ աղքատ	և անձամբ բարեմիտ	800

ԿԴ

Որպէս սովորութիւնէ տարբերութիւն մնոտի յաշխարհիս երբեմն ձախորդութենէ մտանի աղքատութի և՚ի աջողութենէ հարստութիւն, այսպէս ոչէ դժվարին ՚ի միջի մեր հարստաց աղքատանալ որ տեր մի արասցէ, և որբոց տնանկաց և աղքատաց հարստանալ որ միայն ցանկամք ամենեքեանս աջողութին բոլոր յազգին մերոյ, ուրեմն եթէ գուցէ ՚ի միջէ որբոց տնանկաց և աղքատաց մազրասիս Հայոց, ՚ի աջողութենէ տն և օգնականութենէ մնդլին որբոց մերոյ, գտցեն շնորհս և հարստանայցեն, ՚ի այնպիսի անձանց աղա առնեմք զի ՚ի զամ աւուրս կենաց իւրեանց, և՚ի ժամանակի գրելոյ կտակս իւր մի մոռանայցէ գորովայգույթ իբր մայրն իւր մնդունկն որբոց մեոյ և իւրոյ, և զոր ինչ երախտագիտութին ընդ մտաւածութբ խորհրդիւ բանիւ և գործով յետս դարձուցանէ երախտաւորին իւրոյ, տայ տեղի բարեգոյն նշաւակի, և այրն այն յիշեսցի ընդ մեզ համբաւոք

ԿԵ

Յաւելի ջան զգայս ով ոչ 'ի մէնջ ընդ մտաւ ածեսցի եկամ 'ի սովորութենէ այլազգաց նշանակ ինչ ունիցի վասն հասարակաց բարութեն դիցէ 'ի վերայ թղթոյ և ընծայեսցէ 'ի միջ ժողովոյն մերոյ դեկտեմբերի 31. Ապարտէ մեզ ամ ժամ ընտրել 'ի միջի նոցայ զոր ինչ բարի 'ի յամանս կարգադրութեան մերոյ, և 'ի խոստանս 'ի բաց ընկենուլ:

Գրեցաւ մաղթասում 'ի միջի մադրասիս Հայոց յայսմաւուր Յունվարի 21

Յամի տն փրկչին մերոյ ՌՃ 1783

ՎԵՐՋ

Վերջաբանութիւն Տետրակիս, թէպէտ պարտէ ունիլ յամեմատութիւն առաջաբանութեան իւրոյ, այլ որպէս յետ ըղձից և նիւթն տետրակիս փոքրագոյն, նոյնպէս զոր ինչ կարգադրութիւնք և մասունք նոցայ ՚ի յայսմ և համառօտ, ըստ նմանութեան արարողաց իւրեանց, զի որպէս հօտ մի փոքրիկ ՚ի յազգէ Հայոց ՚ի պանդխտի աստ բնակեալ, ուրեմն զի արդ կարէ ունիլ բազում հզօր եմաստունս շնորհալի շարելոյ զամ զոր ինչ հարկաւոր կարգադրութիւնք վասն բոլոր յազգի մերոյ նա և միմիայն գործ Յայտէ առնելոյ կատարելապէս սահման որպէս ասաց և եղև, հրամայեաց և հաստատեցան, սահման եդ և ոչ անցանէ, զամենայն ինչ որ եղև եթէ ՚ի յերկինս և եթէ յերկիր, եթէ խորս ծովի, և եթէ ՚ի խիրտ յերկրի, և զամենայն զոր ինչ եթէ ծանօթ մեզ, և եթէ անծանօթ մեզանէ, միաբան փառաբանեն, ամենայսուրբ անուն նորայ, այլ յետ այնորիկ ՚ի փորձառութենէ բնութեան մարդոյ, և ՚ի զօրութենէ շնորհաց բանական Հոգոյ, կարգաւ շարժմամբ, փայլեցաւ բազում առեղծեալք որ ՚ի բնական ծննդենէ և շարժմանէ իւրմէ ոչ երևիւր յառաջնում փայլումն նոցայ, այսինքն անդամանթն տաշելով, յոսկին շինելով աշտանակս, տախտակս տաշելով երկաթն սրելով, և այլն, նաև մարդն ուսանելով զանազան արհեստ իմաստութիւն, եթէ ազատական, բժշկութիւն, երաժշտութիւն փիլիսոփայութիւն և այլն, և եթէ արհեստս ծառայական հողագործութեան, երկաթագործութիւն, ձգնորսութիւն և այլն տովաւ լցաւ Յերկիր փառօք Յայ ամենակարող արարողին մերոյ, թէպէտ ամենայն արարածք գոհ և մխիթար ՚ի յէանս ՚իւրեանց, այլ ՚ի տեսակս բնութեան մարդոյ, երբեմն նախանձելի մինչ տեսանեմք ՚ի միջի եղբարց մերոց զանազան յազգաց, ոմն հզօր, ոմն նուազ, ոմն հրամայօղ, ոմն հնազանդ, ոմն բնակեալ ՚ի սեբհական յաշխարհի իւրոյ փառաւոր, և ոմն պանդուխտ և ախուր, ոմն յաջեցուցանօղ զինքն և դարմանօղ այլոց, ոմն քաղցու նուաղեալ և փափակի լցուցանելոյ յորովայնն

իւր

իւր եայլն, որքսյ ամօք էին 'ի վերայ մեր, եզամ զոր ինչ որ յառաջ գալոյսու, եւտա տեղի՛նախանձման մեզ, միմիայն 'ի պատճառն անկարկութենէ, եւանուսումնութենէ վարուց բնութեն մեր հաւատամք, քանզի իմաստութին եւարհեստ չէին առնել յաշխարհ, այլ կարգադրութինք 'ի վերայ գործ-օղաց հանգուցանէ աշխատողաց 'ի ծանրայբեռնութենէ լծոյ, բնութին ամ մարդոյ շարժի եւգործէ իւրաքանչիւր մտօք, այլ կարգադրութինք կառավարէ ամ շարժմունս մարդոյ առ 'ի գործս բարիս, եւարասցէ բոլոր յազգի ընդ ամ շարժմունս իւրաքանչիւր արհեստի իւր մի հօտ, եմի կամ, եմի ներգործութին, եւտա յանդորրութի մտաց գործօղաց, եհաստատութին վարձոյ գործոյ իւրաքանչիւր ձեռաց իւրոց, վասնորոյ հարկաւորէ մեզ 'ի միջի որոց կայութեն մերոյ, ունիլ սահման կարգադրութեն, ընդունիլ եյանձն առնուլ 'ի վերայ մեր, զոր ինչ վարք շարժման մերոյ ըստ նմանութեն սահմանի եւկարգադրութեն մերոյ, թէպէտ բոլոր տէտրակս ոչ կարէ յամեմատիլ մի 'ի հազար մասանց կանոնգրքիս, թէ մերոյ և էթէ այլ յազգաց, այլ որպէս մեք թափօր, 'ի փորոք աշխարաար սահմանէ 'ի յայս պանդխտի, կարի ասել լաւէ այսոր այս փոքրագունս, քան թէ ոչինչ, և մխիթարիցուք մեք ժամանակաւ միով, մինչ տր այս արասցէ եբաւականասցի առաշխարանս մեր պանդխտութեն ոմ 'ի խաւաջաբանութեանն մեր ասացաք, եհարուսցէ մէջ սեբհական յաշխահին մերոյ հօվիւ մեզ, եւկարգադրութին աշխարհ օրէն կառավարութէ անխախտելեօք, եմեզ կամ ծնացորդաց մերոց արժանի արասցէ, խառնիլ ընդ գունոտն անհախթելի թարգմանացոց յազգին մերոյ Յարարատ յաշխարհ, յայնժամ մի լինիցուք մեք իբր ռամիկ 'ի հնազանդութենէ կարգադրութենց եկանի, զի առվաւ փոքր կանոնիւս այժմ արասցուք մեզ ավորութին հնազանդելոյ օրինաց, մինչև ծագեսցի լուս գիտութեն 'ի յազգս եյաշխահս մեր, յայնժամ սիրով հնազանդեսցուք նմայ:

Աւ

Այլ նոքայ որ արտաքոյ մադրասին, և 'ի ժողովէ մերմէ որում տեղ որ բնակեալ իցեն յազգէն Հայոց, եթէ կամին լսել խորհուրդ մեր, բարի ոք լինի զի իւրեանքանչիւր տեղիս, և 'ի վերայ իւրաքանչիւր կացութեն իւրեանց արասցեն սահման աշխարհաւոր բարեպէս վարելոյ զկեանս իւրեանց, եթէ ոչ, ուրեմն մի թուլանասցեն ուսուցանել ուստերաց և դստերաց իւրեանց, ընթերցմունս Հայոց տառի և բառի. զի նոքայ կարող լինիցին ընթեռնուլ պատմութիւն և կանոն արարմանց նախնեաց մերոց, զի 'ի միջէ նոցայ լսիցեն կարգադրութիւն վարուցն քանական և բարոյական բնութիւն մարդոյ, յատկապէս յազգիս Հայոց, զի նովաւ բացցեն ու մկութեն վարս կարգմունս իւրեանց, և մուծանեն զինքեանց, 'ի գործ բարոյական բնութեն մարդոյ, և ուսանեն հնազանդիլ օրինաց, քանզի 'ի փոքրութենէ մերմէ ծանեաք, զի ոչ ոք արարս մեր 'ի յերկրի, ոչ կարէ բարեպէս առաջանալ 'ի գործ, և ոչ կարէ հասանիլ 'ի կատար, եթէ ոչ լինիցի կարգի սահմանաւ:

Եւ որպէս մեք հօտ մի փոքրիկ 'ի յազգէն Հայոց, և պանդուխտ 'ի սեբհական տանէ մերմէ 'ի տարբ յաշխարհ, ոչ ժողովրդութբ, եթէ ոչ բնակութբ 'ի սատ բնակեալ, այսպէս ոչ ունիմք յաւելի զօրութիւն, ձգելոյ մտս և բանալոյ բերանս մեր 'ի վերայ ոչ ոք առն, և ոչ ոք վարուց ումեք, բայց բարեպէս վարելոյ կեանս մերոց և հնազանդել օրինաց և պատուիրանաց պահպանչաց մերոց, այլ փոքրիկ սահման կարգադրութեանս, որ 'ի յայս տետրակի, որ յամարեցաք ըստ կարծեաց մերոց բարի, վասն բարեպէս վարելոյ կեանս մեր, 'ի յայս պանդխտի, և որպէս հաւատացեալեմք, որ ոչ ոք մասունք կարգադրութենց մերոց, ոչ ունի ընդդէմ օրինաց պահպանչաց մերոց, այլ վասն յատկապէս ցուցանելոյ հնազանդութիւնս մեր, պահպանչաց մերոց առեմք, եթէ գուցէ զի երևեսցի զոր ինչ մասն կարգադրութենս ընդդէմ օրինաց պահպանչաց մերոց, նաև 'ի մէնջ անգիտելի, և սխալանք մտաց

մերոց

մերոց, եւնա ամ̃ ժամ արհամարեալ լինիցի ՚ի մէնջ գործածելոյ

Նա եւ յայտնի ամենեցուն լինիցի, որ ՚ի միջի տետրակիս, ամ̃ անուամբ ՚ի զանազան տեղի բնակողաց, Թուխտք Թէ փաշխապարտից, Թէ վճարոյ պարտից, Թէ երաշխաւորաց, Թէ դաշնագրուԹեանց, Թէ կտակի գրի, եԹէ ամուսնուԹեան եւայլն, բոլորն անպարտ են, եւմիայն անուանք նոյա գրեալ վասն ցուցանելոյ օրինակ Թխտին, զի որ ոք ժամանակի ումեք որ յանդիպեսցի, զի հարկաւոր լինիցի յանձն առնուլ ՚ի վերայ իւր որ ոք պարտ, դաշին եւայլն, նա արասցէ ըստ նմանուԹեան իւրաքանչիւր օրինակին, եւանման իւրոյ ձեռնադրեսցի

Տետրակս տպեցաք քառասուն յամ ծախիւք Մադրասիս Հայոց, եբաշխեցաք անդկին որբոց մերոց եւ գին սորայ նշանաւորեցաք փի մին տետրակին հինգ յամ Մադրասիս աստխ-ով հուն, ՚ի յոյս մտածուԹբ̃ զի երկու փոխանն մեր կարողէ վաճառել մինչ երեսուն յամ, եւ գին նորայ մուծանել ՚ի համայն դպրատան Մադրասիս Հայոց, մնացորդ տասն յամն ձայ, միշտ ՚ի մնդուկն որբոց մերոց, այսպէս կատարեցաւ գործս այսօր ՚ի Հնդիկս ՚ի ափն Ովկիանոսի, ՚ի կորմանտէլ ՚ի մայրաքաղաքն Մադրաս Յամսեանն Օգոստոսի 15: Յամի տն̃փրկչին մերոյ Քի̃ մին հազար եօԹն հարիւր ուԹսուն եւեր էք 1783: որ սկսանի ՚ի գործ վեց երրորդ առաջի մեր ամսուն Յունվարի:

Յամի տն̃ մին հազար եօԹն հարիւր ուԹսուն եւչորս 1784
Եւ ՚ի ԹուականուԹեանն Հայոց . . . . 1233.

Ցանկ Տետրակիս Որում Ցուցանէ իւրաքանչիւր 'ի թղ-թահամարն:

Առաջաբանութիւն 1:
Աւանդութիւն վասն կառավարչաց որբոց . . 7
Հաւաքումն 'ի ժողովս 9
Ընտրելոյ կառավարչի 11
Ցաշխարհականն մի խառնեսցի 'ի գործ եկեղեցւոյ 11
Եկեղեցականն մի խառնեսցի ընդ գործ աշխարհականի 12
Ընտրելոյ աւագերեցս 12
Հնազանդելոյ հայրապետին մերոյ 12
'Նուիրակաց կացութիւն 13
Զգուշութիւն քահանայից 'ի վիճակի 14
Ըսպասաւորելոյ եկեղեցու 14
Հաստատելոյ վարձս ըսպասաւորաց 14
Սնդուկն որբոց վերաբերէ մայրաքաղաքս Հայոց 15
Զարդ սրբութեան նմա եկեղեցւոյ 15
Որպէս պահելոյ սնդուկս որբոց 16
'Իւրաքանչ ոչ առնել կտակս 16
Հարկ որ կայ 'ի վերայ կտակ առնողաց 17
Կերպ կառավարելոյ տուն 'ննջեցելոյ 19
Որպէս յանձնել պարտն աղմինխարտախին 20
Կարգ հաստատելոյ հարկ եմաքս 'ննջեցելոյ 20
Կառավարիչք որբոց ում կարեն կտակակատար լինիլ 22
Գնանձանակ որբոց որպէս կառավարեսցի 22
Գանձն որբոց որպէս շահեցուցանիցեն 23
Գանձ որբոց առանց շահ թողլոյ 27
Վարձ սնդուկին 'ի շահ տանողացն 27
Կերպ հաւատարապէս բաժանումն շահին 29
Շախ կապք ընդ ինչս որբոց ոչ կարէ գանկատել 'ի դատաստան 29
Կերպն ընտրողութեան արդարութեան 31
Շնորհաբաշխութիւն առ սնդուկս որբոց: 32

Կերպ

Կերպ յատկապէս փարուք պահելոյ դրամս 33
Վնասն ընչից որբոց լինի հաւասարապէս 33
Բաժանումն առողջ ողորմութեն 34
Մասն գանձի որբոց պահել բանկալոյ 37
Վարձ գրագրաց 37
Շինութին դպրատան 38
Պահել թիւ ծնեցելոց ննջեցելոց 38
Գին գերեզմանաց 39
Որպէս գնել յագարակ վասն գերեզմանատան 40
Մի խնայել ողորմութին թիւրինեալ Հայոց 41
Կառաւարիչք որբոց մի մոյեն եղաշխաւութին 41
Ոչոք կարէ իջուցանել կառավարիչս որբոց ի կա
րգէ կառավարութեան 42
Մատնել տուն ծնեցելոց ննջեցելոց 42
Պատիւ 'ննջեցելոց 46
Պատրաստութի մատանել 'խուն տեառն 46
Պատիւն երից փոխանի 47
Ջաւուրն տանի շնորհաւորէն 47
Պատիւն մադրասի Հայոց 48
Պատասխանել առաջնորդաց 48
Նորատիպ գրեանց գնելն 49
Կերպ ամուսնանալոյ ընդ թիւեալ Հայոց 49
Կերպն յաւաքելոյ ողորմութեն 51
Հայրախնամաց զօրութինք 53
Ողորմիլ խնգկէն առօտարս 53
Վարք կացութեն մերոյ 59
Աշխարհագրութին մադրասի Հայոց 59
Պահելոյ ժամ աւուրց եթիւ տարոյ 60
Գանձ որբոց մուծանել 'իգանձարանն թա
գաւորի 61
Հարկ 'ի վերայ ամուսնացելոյ 62

Օրա

Օտարք յամբեցէն իբրև մաղթանս Ցոյց 65
Պարտականն որբոց մի՛ ծշտեսցի եթէ թափօր
՚ի ընչից 65
Սահմանին չարելոյ ամ կերպ գրեանց եծախն 66
Վկայութիւն եսաշխար երից փոխանի 66
Հաչակաւոր փախուսեալ իրաց վարձն 67
Յաակութիւն գանձոյ ՚ի վերայ նավի եպարտա
կանի ներաշխաւորի 67
Կարի գրաւ ընդունիլ տուն եայգիս 69
Արժանաւորութիւն պարտս յանձն առնողաց 70
Երախտագիտութիւն որբոց 71
Անոյն բարի կարէ մտանիլ ՚ի շարս 72
Օրինակ հրաւիրելոյ առ ՚ի ժողով 10
Հրաւիրելոյ առ ՚ի խորհուրդ 10
Կրտակագրի 17
Վաշխապարտի 24
Վրնասոյ պարտի 25
Երաշխաւորութիւն 26
Յիմնեցեալ դրամ ընտանոջի 27
Ժառանգորդութիւն եղորմութիւն առանողի 28
Պաշտօն մուտոփ դատաւորութիւն 30
Երդմնելոյ 35
Բաժան արար դատավորաց 35
Հրաւիրումն ՚ի տուն ՚նորայծին մանկանց 43
Հրաւիրելոյ հարսանիս 44
Հրաւիրելոյ ՚ի պաշտօն ՚ննջեցելոյ 45
Դաշնաւորութիւն հարսանեաց 50
Հայցել ողորմութիւն 52
Պաշտօն հայրախնամ դատաւոր 54
Նամակ հայրախնամ դատաւորաց 55
Դաշնաւորվելոյ առ կայսրն 57

Մուծանելոյ զանձս ի խնդութիւն թագաւորին 61
Կատարութիւն կարօղական 59
Դաշնաւորութիւնց ամսամատցելոց 63
Պարտ գրուածանոց 68

Խուլի 3237
[20դ]

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.
FL0059642